

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 27. maja 1949

Številka 21

Konferenca „štirih velikih“ se je pričela

Začetni razgovori potekajo zadovoljivo — Avstrijsko vprašanje na dnevnem redu

V ponedeljek 23. maja ob 15 uri poldne se je pričela v Parizu konferenca štirih zunanjih ministrov: Achesona, Bevina, Višinskega in Schumana. Ta konferenca predstavlja prvi sestanek „štirih velikih“ po 18 mesečnem presledku. Do te konference je prišlo, ker so Sovjeti ukinili blokado Berlina in s tem izpolnili predpogoj, katerega so jim stavile ostale tri zapadne velesile.

Na prvi seji so sklenili, da bodo v teku te konference razpravljali tudi o avstrijskem vprašanju.

Dnevni red, katerega so predlagale tri zapadne velesile, je sledeč:

1. politična in gospodarska enotnost Nemčije;
2. Berlin in vprašanje valut;
3. nemška mirovna pogodba;
4. avstrijska mirovna pogodba.

Omenjeni dnevni red konference je sprejel sovjetski zunanji minister Višinski, ne da bi delal kakšne posebne težave.

Dasiravno so se bavili na prvi seji v glavnem le s tehničnimi vprašanji zasedanja, je mogoče razbrati iz nekaterih izjav zunanjih ministrov njih bodoče za držanje.

Ameriški zunanji minister Acheson je izjavil, da bi bilo treba poizkusiti doseči sporazum vsaj v omejeni obliki, če že ne bo mogoče priti do sporazuma na celotnem poprišču pogajanj. Višinski pa je naznanil, da bo sovjetsko odposlanstvo predložilo predloge za ureditev valutnega vprašanja za vso Nemčijo.

Sporazum na prvi seji, ko so se sporazumeli glede dnevnega reda, ne more še vzbuditi mnenja, da bo pri tej konferenci manj težko, kot jih je bilo pri dosedanjih, ker zapadne velesile ne bodo pod nobenim pogojem postavljale v nevarnost pravega, res demokratičnega razvoja v Nemčiji. Izraz tega res demokratičnega načrta je takozvana Bonnška ustava, ki naj bi se uveljavila v vsej Nemčiji. Zapadne velesile zahtevajo jasnih poroštev za obnovo političnih pravic v vzhodni coni Nemčije. V Berlinu bodo vztrajale zapadne velesile z vso odločnostjo pri svojih zakonitih pravicah. Umik zasedbenih sil vseh štirih velesil bo mogoče izvesti šele takrat, ko bodo dosegli vsenemško mirovno ureditev.

Na seji, ki se je vršila v torek, je predlagal Višinski „vrnitev k Potsdamu

in k vladanju štirih velesil nad združenno Nemčijo“. Ta predlog so zapadni trije zunanji ministri odločno odklonili. Višinski je zahteval tudi udeležbo Sovjetske zveze pri nadzorstvu Porurja, ki je središče nemške težke industrije. Zapadni zunanji ministri so vsi poudarjali, da bi vrnitev k upravi štirih velesil nad Nemčijo pomenila velik korak nazaj, s čimer bi podrli ves razvoj in napredek, ki so ga dosegli v zadnjih 18

mesecih v zapadni Nemčiji s svobodno in demokratsko ustavo.

V Parizu so sedaj tudi zastopniki zunanjih ministrov vseh štirih velesil, ki so se do predkratkim razgovorjani v Londonu o avstrijski mirovni pogodbi. Oni razpravljajo sedaj, če jim je mogoče izdelati skupno poročilo o njihovih pogajanjih v Londonu, ker bodo morali drugače izdelati vsak svoje poročilo. To poročilo so zahtevali od njih „štirje veliki“.

Italijanski bankir pri Titu

Iz Beograda poroča dopisnik United Press-a, da je v soboto obiskal maršala Tita prosluli italijanski bankir Camillo Castiglioni, ki je znan zlasti zaradi svojih deviznih spekulacij v Avstriji, Švici in Franciji. Imela sta dve uri trajajoč razgovor za zaprtimi vrati. Italijanski bankir se je pred kratkim vrnil iz Združenih držav in kakor pravijo dobro poučeni diplomatski krogi, je prišel na obisk v Beograd zaradi „važnih finančnih vprašanj, ki se tičejo Jugoslavije“.

Uradniki italijanskega poslanstva so potrdili, da se je Castiglioni mudil v Beogradu, niso pa dali nikakih podatkov glede njegovega razgovora z maršalom Titom. Castiglioni je pustil v Beogradu več svojih uslužbencev, ki tudi ne dajo nobenih pojasnil, imajo pa, kakor vse kaže, polne roke dela.

Različni diplomatski krogi v Beogradu se izražajo različno o namenu tega obiska: nekateri pravijo, da prosi Jugoslavija posojilo 20. milj. dolarjev dve ameriški banki „Chase national Bank“ in pa „Bank of America“. Zadnje vodi neki znani Giannini iz San Francisca, katerega bančni imperij ima močne zveze z Italijo. Zelo verjetno je, da je Castiglioni posredovalec med ameriški bankirji in jugoslovansko vlado. Drugi pa pravijo, da hočeta Jugoslavija

in Italija povečati svoje trgovske zveze, da pa ima Italija že veliko posojil naloženih v Jugoslaviji. Če hočejo razširiti trgovino med obema državama, je potrebno, da Italija dá posojilo Jugoslaviji. Mogoče je, da je prišel Castiglioni v Beograd z namenom, da reši tristransko trgovino, ki se tiče Italije, Jugoslavije in ameriških bank. Karkoli je že vzrok Castiglioničevega obiska v Beogradu, menijo opazovalci, da je zadeva zelo važna za maršala Tita.

Kakor poroča jugoslovanska agencija Tanjug, so podpisali v Parizu pogodbo med Francijo in Jugoslavijo, ki predvideva izmenjavo dobrin v vrednosti 6 milijard frankov.

Tito obsoja Sovjete

V govoru, katerega je imel maršal Tito pred izbrano četo, ki skupno z varnostno policijo skrbi za varstvo vodilnih mož države, je izjavil maršal, da upa, da ne bo privedel nesporazum, ki vlada trenutno med Vzhodom in Zpadom, v bližnji bodočnosti do vojne. Vendar ni izključena možnost vojne v daljni bodočnosti.

Maršal Tito je nato z ostrimi besedami obsodil Rusijo, da je pripomogla do poslabšanja odnošajev med Jugoslavijo in državami, ki so članice Kominforma.

Tito je nato pozval četo, naj se varuje pred vtihotapljanjem „sovražnikov delavnega ljudstva“ in oboževalcev Kominforma v vojsko. Sicer se vrši to pronicanje samo v majhnem obsegu, vendar ne sme biti sprejet v vojsko nihče, ki ni enakega mišljenja, kakor je 98 odstotkov naroda, ki so člani ljudske fronte in komunistične partije.

Sanghaj zavzet

V sredo zjutraj ob osmi uri so zasedle kitajske komunistične čete kitajsko največje mesto Sangaj, ki ima okrog 4 milijone prebivalcev. Mesto so zavzele komunistične čete brez vsakega odpora. Raz vseh hiš so visele bele zastave in raz sten so sneli napise z gesli proti komunizmu ter jih nadomeščali s propagandnimi izreki o komunizmu. Sangaj je četrto največje mesto na svetu. Komunisti so takoj po zavzetju mesta izdali proglas, v katerem „jamčijo“ vsakemu osebnemu svobodno in nedotakljivost zasebne lastnine.

V nedeljo so beležili v Kantonu, ki je trenutno kitajsko glavno mesto, za en ameriški dolar 30 milijonov zlatih kitajskih jenov. Kot plačilno sredstvo uporabljajo v glavnem denar iz Hongkonga.

UNO je zaključila zasedanje

Glavna skupščina Združenih narodov je po 6 tedenskem razpravljanju zaključila svoje plodno tretje redno zasedanje.

Prvi del zasedanja se je vršil koncem lanskega leta v Parizu. Ker pa je bilo na dnevnem redu toliko točk, je Glavna skupščina sklenila, da bo zasedanje razdelila na dva dela. Drugi del zasedanja se je začel 5. aprila t. l.

Tik pred koncem zasedanja je Poljska skušala načeti razpravljanje o aretaciji nemškega komunističnega voditelja Gerhardta Eislerja. Poljski predlog so zavrnil z enim proti 43 glasovom.

Od 5. aprila dalje se je Glavna skupščina Združenih narodov bavila z naslednjimi vprašanji:

1. sprejem države Izrael v Organizacijo Združenih narodov;
2. poziv Indiji, Pakistanu in Južnoafriški zvezi, da skličejo konferenco, ki naj razpravlja o obtožbi Indije o diskriminaciji (zapostavljanju, neupoštevanju) prebivalcev indijskega porekla, ki živijo v Južni Afriki. Namen konference je mirna rešitev spora;
3. odbila je predlog, da se spremeni njeno obsojanje Francovega režima iz leta 1946. V tedanji resoluciji je Glavna skupščina Združenih narodov zahtevala od držav članic, da odpokličejo svoje veleposlanike iz Španije;
4. odobrila je dogovor za mednarodno sporočanje novic in pravico za popravo;
5. pozvala je petorico stalnih članic Varnostnega sveta, da omejijo in disciplinirajo (uredijo) uporabo pravice veta;
6. sprejela je resolucijo, ki obtožuje Bolgarijo in Madžarsko, da sta kršile človečanske pravice pri nedavnih sodnih postopanjih proti cerkvenim voditeljem;
7. dovolila je, da se proučuje položaj avtohtonega prebivalstva in drugih ostalih socialnih skupin obeh Amerik,

če kaka država članica zaprosi za to pomoč;

8. poslala je zahtevo, da Sovjetska zveza prekliče določbe, ki ovirajo ali onemogočajo ženam tujih državljanov, da se preselijo k svojim možem v tujino;

9. ustanovila je odbor, katerega naloga je proučiti predlog generalnega tajnika za ustanovitev posebnega osebja Združenih narodov za zaščito misij in uradništva Združenih narodov;

10. imenovala je odbor 15 držav, katerega naloga je proučiti možnosti izboljšanja delovanja skupščine in njenih stalnih odborov;

11. sprejela je resolucijo za pospeševanje mednarodnega političnega sodelovanja s poravnano in mirnim reševanjem sporov.

Rešitev vprašanja italijanskih kolonij v Afriki je skupščina prenesla na septembrsko zasedanje. Tudi vprašanje indonezijskega spora je odgodila, prav tako kot razpravljanje o osnutku konvencije o svobodni obveščanju.

Glavna skupščina bo začela svoje četrto zasedanje verjetno 20. septembra v Flushing Meadow.

Velika stavka v Berlinu

KRVAVI SPOPADI MED STAVKUJOČIMI ŽELEZNIČARJI IN VZHODNO-NEMŠKO POLICIJO

V Berlinu je izbruhnila v noči od sobote na nedeljo stavka nekomunističnih železničarjev iz zapadnih predelov Berlina, katera je povzročila zastoj vsega železniškega prometa iz zapadne Nemčije v Berlin. Po zadnjih poročilih stavka že 13 tisoč železničarjev. Železničarji stavkajo zato, ker se uprava železnice protivi ugoditi njihovi zahtevi po izplačilu plač v zapadnih markah, češ da nima dovolj zapadnih mark na razpolago.

Uprava železnice je pod sovjetskim nadzorstvom in sprejema plačila vozniških listkov tudi v zapadnih markah.

Policija iz vzhodnega predela Berlina je poizkusila zatreti to stavko, zaradi česar je prišlo do močnih spopadov med stavkujočimi in pripadniki vzhodne policije. Zapadne zavezniške oblasti se v spor ne vmešavajo, ker je po njihovem mnenju vsa stvar zadeva Nemcev samih.

Politični pregled

GRČIJA

Kakor poroča radio grških upornikov „Svobodna Grčija“, je bil Nikos Zachariadis, tajnik grške komunistične stranke, imenovan za predsednika gveriljskega vrhovnega vojaškega sveta. Zachariadis zelo slabo postopa s svojimi podrejenimi in ga zato gveriljci ostro grajajo, kakor to izjavljajo gveriljski vojaški begunci. To nezadovoljstvo v vrstah stranke se širi v istem času, ko so komunisti že zelo nezadovoljni zaradi odpusta generala Markosa.

Neki bivši komunistični prvak, ki je sedaj v vladni Grčiji, je izjavil, da Zachariadis hoče odstraniti ne samo svoje politične nasprotnike, ampak tudi svoje najožje sodelavce, če pridejo do nekega ugleda. Zachariadisove spletke so bile večkrat vzrok smrti ali odpusta novih partijcev. Zato ni čudno, da je tudi Markos zaradi svoje rastoče popularnosti bil prvi na Zachariadisovem seznamu nezanesljivih oseb. Od časa, ko se je leta 1945 vrnil iz Moskve v Grčijo, je Zachariadis povzročil svoji stranki nepopravljivo škodo. Neprenehoma je kritiziral vse, kar so vodje stranke storili pod nemško zasedbo.

Da odstranijo vsako nevarnost napada na Zachariadisa in Politburo, so prejšnje člane „Elasa“, ki so bili bolj partizani kakor kominformisti in ki so jih v prvih časih borbe imenovali za poveljnike vojaških edinic, postavili na nižje položaje.

V samih Atenah je odpust Markosa in odpor proti novi politiki glede Makedonije povzročil izstop preko 30 članov stranke, a veliko več članov je javno grajalo stranko. Odpust Markosa je povzročil tudi ostra razpravljanja na sestankih Grško-sovjetske lige. Družbe za znanost in obnovo ter Trikoupsovega političnega kluba (vse to so potniške organizacije). Zato so višji organi stranke pozvali nižje organe, da ublažijo to nezadovoljstvo v širših vrstah stranke. Prvokom stranke dela veliko skrbi možnost, da se v krilu atenske komunistične organizacije ustvari skupina opozicije.

Iz Aten poročajo, da je Balkanska komisija Združenih narodov objavila poročilo, katero so sestavili posebni opazovalci na grško-jugoslovanski meji, v katerem pravijo, da se je pomoč grškim upornikom iz Jugoslavije v veliki meri zmanjšala. Jugoslovanske oblasti so pred kratkim uvedle zelo strogo nadzorstvo na vsej meji z Grčijo in na ta način zabranile grškim upornikom prehod na jugoslovansko ozemlje, kjer koli bi se jim zljubilo. Na meji so določili posebna mesta, kjer lahko grški uporniki pridejo na jugoslovan. ozemlje.

MADŽARSKA

Ameriško zunanje ministrstvo je objavilo uradno poročilo, ki obtožuje madžarsko vladno nove kršitve obveznosti mirovne pogodbe, s katero je prevzela dolžnost jamčiti svojemu prebivalstvu človeške pravice in osnovno svobodo. Poročilo navaja, da madžarska vlada ob parlamentarnih volitvah 15. maja ni ščitila osnovnih svobod in svobode izražanja političnega mnenja v smislu mirovne pogodbe.

Ministrstvo navaja dalje, da so madžarski komunisti s tem, da so predložili eno samo volilno listo skrbno izbranih kandidatov, znova opozorili svet na totalitarni značaj svojega režima in na očitno kršitev obveznosti, ki jih je sprejela Madžarska za mirovno pogodbo.

Ameriška vlada je že 2. aprila poslala madžarski vladi protestno noto zaradi prejšnjih kršitev pogodbe, v kateri je v dokaz komunističnega zatiranja pravic naroda navajala razpravo proti kardinalu Mindszentyju in drugim cerkvenim predstavnikom.

JUGOSLAVIJA

Glasilo srbske ljudske fronte „Glas“ prinaša objavo, ki temelji na dejstvih, da je Jugoslavija izpolnila vse svoje trgovske obveznosti do Sovjetske zveze in do ostalih ljudskih demokratič.

„Glas“ piše, da ve ves svet, da niso Sovjetska zveza in ljudske demokracije

izpolnile svojih obveznosti napram Jugoslaviji. Sovjetska zveza je brez vsakega povoda znižala obseg izmenjave blaga med obema državama, Rumunija je že preteklo leto prekinila dogovor o terega so nato dobivale kapitalistične dobavi derivatov zemeljskega olja, kazapadne države.

Po zloglasni izjavi informacijskega urada, so podpisnice dogovora o izmenjavi dobrin takoj dvignile cene izdelkov, katere je Jugoslavija uvažala in sicer Češkoslovaška za povprečno 30 odstotkov in Madžarska za približno 40 odstotkov. Poleg tega so zadrževali pošiljke, Madžarska pa se je branila plačati Jugoslaviji reparacije. Češkoslovaška ni izpolnila sklenjenih trgovinskih dogovorov, da bi s tem ovirala socialistično obnovo v Jugoslaviji. Tako je zadržala pošiljko v višini 250 milijonov Din, ki je vsebovala material za valjarne.

Medtem je izpolnila Jugoslavija svoje dolžnosti napram Sovjetski zvezi v letih 1947/48 kakor sledi: izvozni dogovor je izpolnila 98,9 odstotno in uvoznega za 90,2 odstotka. Izvoz v ljudske demokracije prav tako presega uvoz.

Časopis „Glas“ poudarja, da taka politika Sovjetske zveze in ljudskih demokratič nikakor ne bo zadržala socialističnega razvoja v Jugoslaviji, kajti ves narod sodeluje zavestno in vztrajno pri izgradnji socializma, pripravljen odstraniti vse ovire, ki bi se pojavile na tej poti.

Kaj bi pomenila ukinitvev cenzure

V socialnem odboru Glavne skupščine Združenih narodov so vkljub močnim ugovorom Velike Britanije in Združenih držav izglasovali omejitev svobode obveščanja z raznimi določili, katere tipično označuje naslednje: vlade, podpisnice pravilnika o svobodi obveščanja, katerega je sestavil odbor, naj bi določile kazni za razširjanje napačnih ali potvornjenih vesti, ki bi ogrožale prijateljske odnose med narodi ali državami.

Kako pa določiti, katera vest je „napačna“ ali „potvornjena“? Hitler je uporabljal ta dva izraza za vsako točno vest o položaju v njegovem tretjem Reichu in se pritoževal zaradi posledic, ki ogrožajo „prijateljske odnose“. Vsi ostali diktatorji od Stalina do Franca, uporabljajo isto taktiko. Omejitve te vrste, in to je samo ena izmed mnogih, ki jih je socialni odbor poizkusno sprejel, bi ustvarile ogromne ovire pri svobodnem obveščanju.

Če bi cenzuro povsod odpravili, če bi ljudje lahko svobodno potovali, če bi en narod lahko svobodno in odkritosrčno javno govoril z drugimi narodi, bi bilo danes na svetu večje medsebojno razumevanje, večji občutek varnosti in upanje v mir bi bilo veliko bolj utemeljeno. („New York Times“)

Za mirno reševanje mednarodnih sporov

Mednarodnemu razsodišču v Haagu je zdaj na razpolago nov postopek za mirno reševanje mednarodnih sporov. V haškem mednarodnem sodišču je zastopanih 60 držav in sicer 59 držav članic Združenih narodov in Švica.

Predsednik glavne skupščine Združenih narodov Evatt in generalni tajnik Lie sta pripravila pot za pristop k temu dogovoru, katerega sprejmejo države s podpisom spremenjene splošne listine za mirno reševanje mednarodnih sporov. Dogovor je svoječasno že pripravila Zveza narodov v letu 1928. Lani je o njem razpravljajl začasni odbor skupščine Združenih narodov, letos v aprilu pa ga je sprejela glavna skupščina Združenih narodov. Proti sprejemu so glasovali Sovjeti in pet drugih vzhodnih držav. Dogovor vsebuje predpise za reševanje sporov potom mirne poravnave, razsodišča in sodnijskega postopka.

Mednarodna razdelitev živil po vsej Evropi

Morda se bo izpolnil načrt, da bo vsak prebivalec Evrope lahko kupoval različne vrste zelenjave in najbolj izbrano sadje vse mesece v letu in dobil sveže morske ribe v mestih, ki so več sto kilometrov oddaljena od morja. Te želje so že postale dejstvo v Ameriki, v Evropi pa se bodo uresničile ako bodo odgovorni krogi sledili nasvetom posebnega oddelka Gospodarske komisije za Evropo, ki ima v mislih tak načrt za razdelitev živil in prav posebno pa še, če bo dovolj kapitala za investicije za gradnjo prometnih sredstev, kakor n. pr. hladilnih vagonov, v evropskih državah. Vodja tega oddelka je izvršni tajnik Gospodarske komisije za Evropo Gunnar Myrdal. On je predložil načrt, ki ga bodo v nekaj dneh objavili in katerega sedaj z velikim zanimanjem proučujejo strokovnjaki za promet pri upravi za gospodarsko sodelovanje v Parizu, od katerih bo zaviselo, če priporočijo, da se odobri posojilo za izvedbo tega načrta ali ne.

Najvažnejši član tega odbora je Earl Mallison, trgovski družabnik velike ameriške družbe za prevoz živil, ki ima svoje trgovine in skladišča po vsej Ameriki od Atlantskega do Tihega oceana. Te trgovine so znane po posebnem sistemu, da si ljudje sami postrežejo in izberejo vsakovrstna živila, ki so v trgovini razstavljeni in plačajo pri izhodu za vse, kar so si nabrali v svojo košarico za nakupovanje. Pred kratkim je britanski minister za prehrano Strachey proučil v Ameriki ta način trgovin za prodajo živil in sedaj nameravajo uvesti isti način tudi v Angliji.

V načrtu najprej primerjajo razpečevanje živil po evropskem sistemu, ki je ves poln ovir zaradi različnih valut in carin, in na drugi strani z načinom razpečevanja živil v Ameriki, kjer veliki tovorni avtomobili vso noč vozijo sveže oranže iz Floride v New York, kjer še leži po cestah sneg, da lahko kupite zeleno solato in paradižnike, ki so prišli na trg iz spodnje Kalifornije, ko vlada na severu še vedno zima.

Ameriški način prevoza živil je visoko razvit sistem hladilnic in to ne samo hladilnih železniških vagonov, ampak tudi skladišč in trgov. Iz teh hladilnic prihajajo dolge vrste različnejših živil na prodajalne mize trgovin, to je živil, ki se sicer zelo hitro pokvari, toda jih zaradi hladilnih naprav lahko dalj časa ohranijo.

V Združenih državah imajo v prometu 135.000 hladilnih železniških vagonov, kar pomeni 1 vagon na vsakih 1000 oseb. V Evropi pa jih je 16.500 ali 1 na vsakih 12.000 ljudi. Povrh tega so ameriški vagoni trikrat tako veliki kakor evropski, tako da je razmerje med Ameriko in Evropo 1 : 35.

Kar se tiče cestnega prometa v Evropi, je nekaj prometa z nizozemsko zelenjavo in danskim surovim maslom v vzhodno Evropo ter rib iz skandinavskih dežel v Nemčijo in Švico. Toda vkljub vsemu temu je v Evropi manj kakor 1000 pripravnih avtomobilov, v katerih je mogoče držati temperaturo na razmeroma nizki stopnji. Noben od teh tovornih avtomobilov pa ni dejansko ledenica ali pa mehanična hladilnica. Vozniki teh avtomobilov se pritožujejo, da morajo na mejah čakati ure in ure, predno morejo naprej in to posebno zato, ker so carinske postaje na glavnih cestah po navadi čez noč zaprte. V prvi vrsti imajo hladilne železniške vagone Italija in Francija, toda Italija jih rabi v prvi vrsti samo za izvozno trgovino.

Uradniki Gospodarske komisije za Evropo so mnenja, da bi to izvozno trgovino lahko ogromno povečali na ta način, da bi izpopolnili v to, kar Amerikanci imenujejo „hladilno verigo železniških vagonov, skladišč, večjih parnikov in hladilnih tovornih avtomobilov.“ To bi se ne tikalo samo Italije, ampak vseh sredozemskih dežel in v kolikor se to tiče trgovine z ribami, tudi Velike Britanije in Skandinavije. Vse te hladilne naprave so v Ameriki deloma v posesti železniških družb, toda večji del je lastnina velikih trgovskih družb s sadjem in zelenjavo.

Načrt za prevoz živil predvideva

uvedbo mednarodnega voznega parka za te vagone, ki naj bi bil skupna posest železniških uprav udeleženih dežel. Ti vagoni naj bi skrbeli za stalni direktni prevoz preko državnih mej. Prednost mednarodnega lastništva teh vagonov bi bila, da bi lahko poslali vagone v dežele, kjer se pričinja sezona za različno zelenjavo in sadje brez ozira na državne meje, kar bi preprečilo velike izgube živil in časa.

Poljedelski izvedenci pri Evropski gospodarski komisiji se strinjajo glede visoke kakovosti evropskih živil in kuhinje, kritizirajo pa veliko potratu, ki je zvezana z evropskim prevoznim sistemom. Živila, ki se zelo hitro pokvarijo, večkrat stoje dolge dneve na majhnem tržnem okraju kje v bližini velikega mesta in to ne vedno le zaradi pomanjkanja hladilnih naprav, nego tudi zaradi tega, ker razpečevalci živil ne morejo biti obveščeni o najnovejših vseevropskih poljedelskih novicah, kot jih nudi v Ameriki ameriško ministrstvo za poljedelstvo.

Ta obveščevalna služba, ki ima podporo s strani države, dostavi vsem krajevnim poljedelskim središčem točne najnovejše vesti o cenah, o množini vagonov ter o možnostih prodaje na tržiščih velikih ameriških mest širom vse države. Če vrtnarji, sadjarji in poljedelci niso zadovoljni s svojimi krajevnimi cenami, lahko svoj pridelek pošljejo v druge kraje, kjer ga lahko dražje prodajo. Na ta način ne pride do krajevnega preobilja in tudi ne do krajevnega pomanjkanja. Če pa vkljub temu pride, pa je to le trenutnega značaja. Ameriška vlada je izvedla v Ameriki tudi razvrstitev živil po kakovosti do take mere, kot je v Evropi ne poznamo. Čeprav ta razvrstitev ni prisilna, obstajajo vendar gotove stopnje kakovosti, ki so jih enkrat sprejeli in jih zaradi večkratnega nadzorovanja ne morejo opustiti ter so zaradi tega več ali manj obvezne. Zaradi tega lahko kupci, ki so oddaljeni po 1000 km, kupijo z zaupanjem tudi blago, ki ga niso nikdar videli; če pa le pride do prepira, je naloga ministrstva za poljedelstvo, da poskrbi za poravnavo.

V tem načrtu je tudi javljeno, da je sortiranje in pakiranje evropskih živil, ki se hitro pokvari, preveč drago. Če prevažate živila na veliko, kar je sedaj več ali manj v Ameriki že izumrlo, pride do velikih izgub. Rešitev tega vprašanja je v tem, da živila porazdelé in pakirajo v posode, katerih ni treba vračati. V Evropi so posode vsepreveč take vrste, da jih je treba vračati, kar je napačno varčevanje, ker se, čeprav so morda od začetka močne, vendar kmalu obrabijo in jih je treba popravljati ter so sploh nehygienične.

Eisler pred londonskim sodiščem

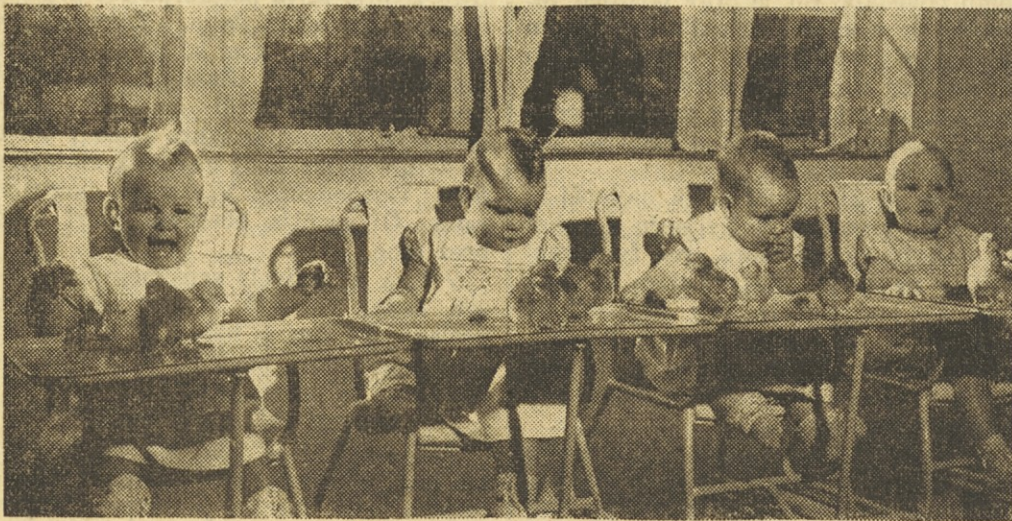
Mednarodni komunistični agitator v angleškem zaporu

Pretekli teden je razburila svetovno časopisje vest, da so aretirali 14. maja v Southamptonu na poljski ladji „Batori“ Gerharda Eislerja, dobro znanega ameriškega komuniste, ki je po rodu Avstrijec.

Britanske oblasti so izvedle aretacijo na podlagi zahteve Združenih držav, ker je Eisler prelomil dano besedo in pobegnil iz Združenih držav, ko je bila proti njemu dvignjena obtožba zaradi krive prisege. Okrajno sodišče v Washingtonu je javilo, da je zapadla njegova kavejca v višini 20.000 dolarjev kot poroštvo, da pride pred sodišče k razpravi, ki se bo vršila proti njemu na podlagi obtožbe, da je razžalil ameriški kongres, da je ponaredil potni list in prikril dejstvo, da je član komunistične stranke. Isto sodišče je tudi izdalo odredbo, da Eisler v bodoče ne more več biti izpuščen, četudi bi položil kavejco.

Britansko sodišče mora sedaj odločiti, ali naj Eislerja izroči Združenim državam ali ne, ker je Velika Britanija po zakonu vezana, da ne izroča političnih beguncev. Sedaj je treba odločiti, ali je Eisler na podlagi obtožb v Združenih državah politični begunec ali ne.

Svet v sliki

Njihova prva Velika noč. Zanimiv posnetek znanih, sedaj deset mesecev starih četvorčkov Frances, Jennifer, Elisabeth in Bridget iz Bristola, ki so napravili z mešanimi občutki svoje prvo poznanstvo z velikonočnimi piščanci.

Igranje klavirja s protezami. Odlično izdelane proteze mladega Carmela Bova nadomeščajo tako popolno njegove roke, da lahko sedaj zopet igra klavir

Državni podtajnik britanskega zunanjega ministrstva, gospod Ivone Kirkpatrick, je prispel 26. aprila na Dunaj, kjer se je mudil nekaj časa

Na dunajskih šolah je pričel švedski Rdeči križ s protituberkuloznim Calmette-cepljenjem, katero je odredila organizacija UNICEF v vsej Avstriji. Cepivo, kakor tudi zdravniške priprave preskrbi švedski Rdeči križ

Avstrijske umetnine v Londonu. Carinski uradniki pregledujejo ob prihodu v London umetnine, katere je poslala avstrijska vlada Tate galeriji, da jih tam razstavijo. V tej dragoceni zbirki se nahajajo med drugim tudi Rubensove, Rembrandtove, Holbeinove, Breughelove in Van Dykove slike, ki so last dunajskega umetnostno-zgodovinskega muzeja

Prevoz avtomobilov z letali. Pred kratkim so otvorili med Lympne, Kent, in Le Touquet v Franciji avtomobilski tovorni promet z letali. V sodelovanju z British European Airways Corporation je dala Silver City Airways Ltd. na razpolago transportna letala, ki bodo sedaj prevažala štirikrat na dan avtomobile s potniki preko Rokavskega preliva

Kapelški punt

Zgodovinska povest

Spisal
dr. Ožbolt Jlaunig

(Nadaljevanje)

27.

„No, le pogledjte viteze sv. Jurija v Milštatu. Saj sem bral v zgodovini, da so za zidovjem na varnem gledali, kako so Turki pustošili po okolici in ropali blago ter morili uboge prebivalce.“

Flegar je divje pogledal, saj je Vegl povedal resnico; videl je, da mu ni kos, ker so vsi proti njemu. Zato zgrabi klobuk, izpije hlastno ostanek vina in gre k izhodu. Pri vratih se še enkrat obrne ter reče proti Veglu:

„Le zapomni si, ti napuhnjeni kmetavzar, kar si danes govoril!“

„To si le vi zapomnite, jaz imam druge skrbi!“ odvrne Vegl ves rdeč v obraz.

Glazen smeh je sledil tem besedam.

Flegar ježno zaloputne vrata in hitro koraka po potu, ki pelje ob potoku proti Kapli. Sram ga je bilo nekoliko in pihal je od jeze, da je moral tako oditi. A kar je nameraval, to je dosegel. Komisar Pauer mu je namreč naročil, naj poizveduje, kako se upoštevaajo cesarske naredbe, da ve dati stroge ukaze, če se ne bi ravnali po tem, kar hoče imeti. Flegar se je hotel na svoje oči prepričati, ali se res še vršijo procesije; zato je šel danes sem. Kaj je videl in

slišal, smo ravnokar izvedeli. Bilo mu je povoda dovolj, da to takoj sporoči v Celovec.

Ves divji je prišel v svoje stanovanje pri Vrtniku, kamor je ob istem času prišel tudi pisar Robert.

„Ravno prav, da si tukaj,“ pravi flegar še ves razburjen; „vsedi se in piši!“

Robert pogleda svojega očeta, ki je bil ves razvnet, vzame pero in piše, kakor mu je narekoval flegar.

Pismo je bilo dolgo, zakaj popisano je bilo vse, kako Kapelčani in sploh vsi župljani omalovažujejo cesarske odredbe. Kip Device Marije je še vedno kakor prej v oltarju, romarji prihajajo zopet od daleč kakor nekdaj in še bolj častijo ta okinčani les, tudi procesije se vršijo kakor prej. Vsega tega je kriv župnik, ki noče tega ljudem prepovedati, ampak se vdaja njih volji. Podpira ga pri tem celo trški sodnik. Namesto da bi kaznoval osebe, ki se pregrešijo proti odredbam, jih še zagovarja in sam hodi na take procesije. Med prebivalci se širi puntarski duh in skrajni čas je, da se uporabi vsa strogost ter kaznuje nemirneže in puntarje.

Globoko se je oddahnil flegar, ko je končal to poročilo.

„Tako, sedaj sem gotov,“ meni flegar; „takoj zapečati pismo in ga pošlji po zanesljivem hlapcu v Celovec komisarju, da bo ta posvetil tem puntarjem.“

„Mislim,“ pritrdi pisar, „da je treba enkrat pošteno podregniti v to zalego; ni dosti, da smo jih priškrnili pri davkih; še ne dajo miru in so vedno bolj predrzni.“

Tako sta si pritrjevala oče in sin, saj

sta bila oba istega mišljenja; in to je ugajalo flegarju, ker bi se drugače čutil osamljenega, vedoč, da ima vse prebivalce zoper sebe.

*

Posledice pisma, ki ga je sprejel komisar Pauer od flegarja, so se kmalu pokazale. Bilo je že pozno v jeseni, listje je padalo od dreves in mrzel veter je pihal od severa. Župnik Prunner je sedel v svoji sobi pri peči ter se pripravljaval na pridigo za prihodnjo nedeljo. Prijetna toplota se je razširjala po sobi. Župnik je odložil knjigo ter se zamislil v dogodke v preteklih dneh. Mir je zopet vladal v trgu in po celi župniji se je poleglo tisto razburjenje, ki je nastalo na dan Šimanovega sejma pred dvema letoma. Zopet je on tisti, ki ga župljani nadvse spoštujejo in ljubijo. Uvideli so, da je bil vedno ž njimi in da se je le vsled sile moral ukloniti komisarjevim odredbam. Bil je sam s seboj zadovoljen in želel si je, da bi ostalo tako.

A ravno tedaj, ko je vse mirno, navadno nastane vihar.

Tako je bilo tudi tokrat.

Po stopnicah udarjajo težki koraki, ki se bližajo vratom, sliši se, kako nekdo pokašljeuje in nato potrka. Ko se župnik odzove, vstopi v sobo hlapec Jurij, ki je prispel iz Ženeka. Po dostojnem pozdravu izroči župniku, ki začudeno pogleda, debelo, zapečaten pismo z naznanilom, da mu je flegar naročil izročiti to pismo kapelškemu župniku. Hlapec Jurij se okorno pokloni in odide.

Župnik Prunner, nič dobrega sluteč, hlastno odpre pismo, stopi k oknu in čita. A dalje ko je bral, bolj so se mu

tresle roke in tem bolj je postajal blede. Nazadnje odloži pismo, da položi na mizo in se nasloni na stol.

„Tako tedaj, komisar Pauer ne miruje; se mi je sanjalo, da nekaj pride. Zopet zahteva, da se mora odvzeti Marijinemu kipu oblačilo in tudi vse procesije se morajo ustaviti; mrličev tudi ne smemo več pokopavati v lesenih rakvah, ampak jih moramo položiti v platnene vreče. Ali je to pametno? Znova se začne križev pot.“

In globoko vzdihne ter stopa po sobi gor in dol. Nekajkrat si pogladi visoko čelo, katero so nekoliko zakrivali že sivi lasje. Ni slišal, da je nekdo že dvakrat potrkal in šele na tretji klic se župnik odzove. V sobo je stopil sodnik Hagen.

„O, Bog te sprimi, dragi prijatelj,“ ga pozdravi župnik, mu gre nasproti in mu stisne roko; „ravno prav si prišel.“

„No, kaj pa je takega?“ vpraša sodnik; „kaj pa se je pripetilo tako veselega?“

„Veselega pač nič, temveč nekaj žalostnega, zato je dobro, da te morem vprašati za nasvet.“

„To mi je novo,“ se začudi sodnik in pogleda župnika ter takoj spozna na njegovem resnem obrazu, da govori resnico.

„Tu vidiš,“ nadaljuje župnik, in pokaže sodniku ravnokar prejeto pismo.

Sodnik vzame list v roke, ga pazno čita, nato odloči in pravi: „Za tem tiči ženeški flegar, zato je imel zadnji čas povsod svoj nos, če je šla kam kaka procesija. Tudi jaz sem dobil pismo, da naj bolj gledam na red in se ne ustavljam cesarskim naredbam.“

(Dalje prihodnjič)

Sisana mati

„Urban Rehar in trije otroci“, je bilo zapisano v smrtnem naznanilu, ki je poročalo o smrti mlade matere. In ti trije otroci bi je bili še jako potrebni: dve leti je imel najmlajši, pet in sedem pa „velika dva“.

Toda — bila je mrtva. Tega otroci še niso mogli razumeti. Imeli so preplašene obrazke in so se tudi jokali. Ali že čez nekaj ur po teh prvih solzah so se spet igrali — sicer malo bolj po tihem, a ne drugače ko sicer.

Dva sta prišla k stari materi, Rudi, šolarček, pa je ostal pri očetu. Stara mati je zbolela, tedaj sta se mala dva spet vrnila k očetu. Teta, gospodinja, otroška vrtarica so prišle druga za drugo k njim. Čeprav še zdavnaj ni bilo vse tako kot pri materi, vendar je ta sprememba zanimala mala dva. Nove ženske niso nikoli vedele, kaj je bilo dovoljeno in kaj ne, in so si kmalu vsi trije znali pridobiti vse prepovedano za dovoljeno. Sosedje so govorili, kako so postali Reharjevi otroci „nesramni“.

Tedaj je nekoč oče prišel k njim v sobo in jim dejal, da ne more biti nič več tako in da bodo dobili „novo mater“, ki bo pa vedno ostala pri njih in pri kateri jim bo bolje, kot jim je bilo poslednje čase.

Oče je bil ganjen, ko jim je to govoril. Otroci so občutili očetovo radost in so se tudi oni veselili.

Navzlic temu je dejal Rudi svoji starejši sestri, preden sta zaspala: „Hm, ti, Lizika? Novo mater? Ti, ali pa tudi veš, kako se ji še reče? — To je pisana mati — mačeha! Mačeha so pa zmeraj hudobne. V mojem razredu je eden, ki ima pisano mater. In ta nima nikoli nič na kruhu in kadar kaj narobe naredi, jih takoj dobi. To mora biti prava pravcata čarovnica! — No, jako sem rado-veden!“

Lizika še ni vedela, da je „nova mati“ — pisana mati, a mačeha je tudi ona poznala iz pravljic. In če je tisti fant iz Rudijevega razreda to povedal... z globokim vzdihljajem je zaspala.

Oče je kmalu vsem trem pokazal sliko nove matere in jim veliko dobrega povedal o njej.

Prišla je. Čim bolj se je bližala svojemu novemu domu, tem bolj se je bala. Toda njen mož jo je tolažil: „Saj še ne veš ne, kako se otroci veselijo! Pa saj boš videla, vsi trije so dobri otroci in če jim človek dobro hoče, jih je tudi lahko vzgajati.“

Hrabro se je vzravnila, ko so se vrata odprla. Otroci so jih bili okrasili s „Prisrčno dobrodošla!“. Bili so v praznjih oblekah in najmlajši je koj vprašal po čokoladi in ko jo je dobil, je novo mater tudi poljubil. Lizika je bila — čeprav ni hotela biti — naravnost prisrčna, ko jo je nova mati vzel v naročje. Rudi se je dal poljubiti, čeprav se je nekam upiral in je pri sebi dognal, da je „z grdo dišavo odišavljena“. Potem se je ozrl na sliko svoje prave matere in se razjokal. In kmalu je izginil na brcanji žoge.

Kako je mladi ženi, ki pride v dom, ko je že ves narejen in najde povsod, v vsakem predmetu njej tujo ženo, ki je prej že vse uredila in pripravila in kako plaho čaka, kdaj ji bodo otroci prvič rekli mati —, tega otroci seveda niso mogli vedeti, a tudi njen mož je

komaj razumel o tem, koliko tujega je padlo na njegovo mlado ženo.

Gospa Brigita ni bila nerodna z otroki. Kjer se je dalo, je navezala na „prejšnje“. A težko je bilo najti tradicijo. Otroci so imeli zmeraj isti, važni izgovor: „Prej tudi tega nismo vedeli“, ona pa ni hotela vprašati, ali je bil tisti „prej“ še ob času njih matere ali tedaj, ko ni bilo nobene matere. A tudi tisto, kar je bila mati naredila, ni bilo gospej Brigiti vse všeč. To in ono je predrugajčilo, kar pa ni bilo lahko, posebno pri Rudiju ne. Še niti enkrat ji ni dal kakega imena. „Halo!“ je bila beseda, s katero jo je klical, če ni bila vprav pri njem. — Če bi ne bilo malih dveh, posebno najmlajšega, ki je po vsem stanovanju navdušeno trobental „mama, mama!“, bi skoraj obupala in si ne bi mogla vsak dan sprosti obnavljati trdne volje, da ostane.

Tedaj je začutila prve nalahne gibe svojega lastnega otroka. Rehar, ki je svojemu prijatelju veselo govoril o tem in ki je mislil, da se bo zdaj omililo razmerje njegove nove žene z otroki, je po tem razgovoru prišel ves potrten domov.

Da to ni tako zanesljivo pričakovati, mu je bil dejal prijatelj. Celo nasprotno! Žena bo zdaj — hočeš nočeš — vedno bolj občutila, da ti trije otroci le niso njeni in bo razumljivo, da bo svojega bolj odlikovala. Drugi otroci bodo ljubosumni... Nastali bodo razdori... Že večkrat je razmišljal o tem... Še nedavno je kot sodnik imel tak primer...

Gospa Brigita se je veselila. Njen mož ni pokazal, da čuti senco, ki mu je

Sanda:

Oj, dom . . .

Draščike vinograde žge sonce. Skozi junijsko ozračje prodira; v razpaljenosti molči kamenje kot grob! In teh mrkosivih žarečih grmad je polno. Če utoneš v njihovo bližino, ti dvakrat huje vrta vročina v mozeg.

V Pečaričevem trtju kopljejo. Dvajset jih je. Fantje, dekleta; razposajen smeh, neugnano življenje. Zagorele roke se dvigajo, trde, mišičaste kot jeklo. Vso draščiko reber bi prestavile prav tja doli čez mejo do Vivodine; v enem samem dnevu, če bi bilo treba.

Pečaričev najmlajši seka kot galjot. Dva sežnja je pred vsemi; lep kot bor sredi stelnikov, močan kot hrast. Oj, ta Tine! V njem vam je silna moč, ki ji imena ne vem.

Na njegovi desni se smeje Ankica. Lepota. O, Bože! Fantom je, da bi se vrgli na ono dvojno čudežnih jabolk in ugriznili v žametno rdečico. Kadar Tineteve misli utonejo v svetle kodre in sinje oči, mora zavriskati; sicer bi ga zadušilo.

Dekle pa še nič ne ve, da so njene oči všeč Tinetu. Ona ve svoje: joj, kot noč temne so Tineteve oči. Užgal bi se človek ob njihovem ognju in izdrhtel v breztelesnost.

Fant se ne more več premagovati. Vidi močne dekliške roke, zarjavelo polt. Vsa kri mu zaživi, da se zdrzne.

„Čakaj, Ankica, da ti pomorem.“

Ko sta visoko v bregu čisto sama, ji šepne vroče:

zatemnila to veselje. Rekla je, da bo to novico otrokom povedala, a Rehar ji je odsvetoval. Tisti „razdor“ je hotel še odriniti vsaj za nekaj časa.

Gospa Brigita pa je otrokom navzlic temu povedala. Bil je prav pokojen večer, ko je v mraku prisledla k otrokom in jim pripovedovala o novem bratcu ali sestrici. Rudi si je mislil: „To je pa res lepo od nje, da nam to pripoveduje!“ In poljubi za „lahko noč“ so bili prisrčnejši ko sicer.

Potem je bilo rojstvo, ta najlepši in najhujši trenutek v življenju ženske! To doživljanje, ki more srce žene razširiti v največje materinstvo, ki sega daleč čez lastno malo bitje, ki ji leži na rokah — ki pa more tudi razviti ozkosrčno ljubezen, tisto „vse le za mojega otroka!“ Gospa Brigita pa ni spadala k majhnim materam.

Ko so prišli njeni „pastorki“ k postelji, je dejala Rudiju: „Lepo te prosim, daj mi sliko vaše matere, da jo bom večkrat gledala! In potem — oglejte si svojega novega brata in zdaj se bomo še bolj radi imeli — ali ne?“

In vsi srečni so vsi trije po prstih odšli iz sobe „njihove nove matere“, kateri je zdaj tudi Rudi iz vsega srca rekel „mama“.

Pri Reharjevih je bilo vedno bolje in lepše. Urban je to ves srečen povedal tovarišu. Oni je menil: „No, seveda, saj ni, da bi moralo biti povsod narobe! A tvoja žena je pač izredna!“

To je Urban ponosno povedal svoji ženi. „Nikakor,“ se je nasmehnila, „prav nič nisem izredna. In če sem, potem ti tole povem: Če bi bila od začetka vedela vse to, kar vem zdaj, in če bi vse pisane matere to vedele, bi bilo lahko marsikako trpljenje prehranjeno.“

„Ankica! Hotel bi, da greva zvečer skupaj domov. Glej, mesec bo nocoj; tako krasno.“ V dekletu zadržati omamno. V besedah ne more dojeti fantove velike misli, a v očeh mu vidi dušo. Skloni se pod silnim čustvom in umolkne.

Dvajsetero železnih zob grize v peščeno grudo kot dvajsetero gladnih volkov.

*

Dekle strmi v zasanjane kočevske gore. Koraki ob njej tonejo v lepe misli. Molčita. Pa je ta molk kot pesem. Iz enega se čudežno preliva v drugega.

Ankica živo čuti: v prvih pomladnih dneh sem zaklenila Tineteve oči v svoje srce. Od takrat je v meni večna pomlad. Tako mi je, da bi umrla.

Tega pa ne ve, da je v fantu ista pesem. Samo sluti in je neskončno srečna. „Oj, fant moj, kaj molčiš? Kakor bi ne vedela, da iščeš besed svoji pesmi.“

Tine išče. Vsaka beseda je pretrda; kot bi mlade hraste rušil v lozi. A morala bi peti kot vijolina.

Sredi stelnikov jo ulovi za roko:

„Devojka, kaj bi ti pravil? Pol poti sem v zvezdah iskal besed svoji pesmi, a jih nisem našel. Ni jih na zemlji takih, ki bi vanje mogel izliti vso svojo dušo. — Rad te imam.“

Prižel jo je k sebi, da je zatrepetala.

Potem ga je poljubila na čelo:

„Fant moj, življenje moje!“

Ankica bo imela dom in grudo. Edini

brat France bo pel novo mašo. Tako želi mati.

France pa je šele šestnajst let star. Kadar ga v počitnicah pot pripelje domov, blodi v polja. Pobira grudo z očetove zemlje in jo poljublja. Ne gre mu do srca materina želja. Zakaj bi ne smel živeti tam, kjer so dolga stoletja umirali pradedje? Zakaj bi mu nekoč grob ne izgrebli sredi domačih polj? Šestnajstletnemu se iskre solze v očeh. Še v snu raste vanj največja materina želja: Gospod boš! V srcu pa bolešno raste: Oj, zemlja očetova, umrl bom brez tebe.

V loze je zaživelo sentimentalno. Jensen. Dolgo je iskal France besed. Do poslednjega dne je blodil in umikal oči pred materinimi pogledi. V zadnjih hipih pa ga je premagalo:

„Ne pojdem več nazaj, mati.“

Z besedo, ki je bila odkrita kot jansen dan, je izkopal novo, nikdar več začeljeno rano. Široko je razprla majka oči ob odkritju otrokovem. Ni bilo očitanja v tem pogledu, ni bilo jeze. Bilo je nekaj neskončno večjega, česar ni mogel doumeti nikdar. V svitu večerne zarje je videl sin odhajati mater — mučenico.

Vso dolgo noč je lebdela pred njim mati z mučniško gloriolo. Vso dolgo noč je klicalo iz polj in loz, iz cvetja in zelenja pod oknom. Drugo jutro pa je vzel koso in zabredel v senošet...

*

Tinetu v slovo rumeni zadnji list brezovja. Tinetu v slovo cvete zadnji nagelj na dekletovem oknu. Poslednja lastavica čaka, da spremi sina — brezdomovca na dolgo pot vročega iskanja. Oj, dolga bo pot preko oceana!

V najlepši jesenski noči ga je pogoltnila mrakoba obzorij. Dom gre iskat. Za Ankico; zase bi ga ne potreboval. Prostrana so domača polja, sleherni noč bi našel mesto drugje. Toda stalnega ne bi našel nikoli. Sleherni, ki bi dal zadnjo kapljico življenja za grudič rodne zemlje, z bolečino čuti: naša polja so ustvarjena za bogatine. Za Judeže. Ti pa jih niso vredni in jih za spoštovanje največkrat opljujejo.

Oj, zemlja belokranjska!

*

Ankica je trepetala, ko je odhajal. Pa sedaj že drugič rumeni brezovje v stelnikih, nagelj je imel nešteto cvetov od takrat.

Dve leti. Tine piše dolga pisma. Ljubega, vabečega. Dekle jih prebira sredi rož in sonca. V paradiz pod oknom se zavijajo lepe misli.

V tistih večernih urah se skozi obzorja siplje prelestno svetel dan, velik, prostran, mogočen. Kot čudežna, vekomaj neizpeta pesem. Vso dolgo noč strmé oči v zasanjano mrakobo obzorij, zjutraj pa so čudovito sveže.

V zadnjem pismu ji je pisal:

„Prihodnjič ti pošljem denar.“ Umr-la bi skoraj od veselja.

V najlepšem oktobrskem popoldnevu je dobila zadnji list.

„Denar! — Oj!“

Pa ji je glava kruto omahnila na oster rob mize. Pred njo je padel bel list v okviru črnih rož — — —

Kriknila je v pojemajočo luč jesenskega sonca in se v polblaznem krohodu vrgla skozi vrata v polje. Za njo je rastlo kot ostru bolečina ubite duše: temnokrvava ozka lisa...

ZNANOST LETA 1948

(A. W. HASLETT, ravnatelj „Znanosti od danes“)

Znanost napravi često nepričakovan korak naprej zaradi izuma kake nove naprave. Naj omenim kot primer le petmetrski teleskop (daljnogled) observatorija na gori Palomar v Kaliforniji. (O njem smo govorili že pred par tedni. — Op. ur.). Je to največji do zdaj zgrajeni teleskop in do zdaj tudi ni v načrtu gradnja večjega. Za ohlajevanje njegove celične plošče je bilo potreba deset mesecev; od trenutka, ko so pričeli brusiti to stekleno ploščo, do prvih poskusnih opazovanj začetkom 1948 je minulo 11 let, preteklo bo pa še nekaj časa do redne uporabe.

Leta 1948. je pričel obratovati tudi največji teleskop južne poloble v zvezdarni Rushcliffe v Pretoriji; teleskop ima premer 185 cm. Mimogrede naj še

omenim, da so v Angliji napredovali načrti za gradnjo 250-centimetrskega teleskopa za kraljevsko zvezdarno v Greenwichu (v Angliji), ki pa jo bodo premestili v Herstmonceux Castle v Sussexu. Ta teleskop bo zelo verjetno elektronično kontroliran; to pomeni, da sledi teleskop avtomatično poti zvezde, na katero je enkrat namerjen in ni pri tem potrebna nikaka pomoč opazovalca.

Na polju fizike je bilo v tem letu opravljeno nadvse važno delo z raziskovanjem relativno nove vrste temeljne-ga delca, takomenovanega mesona; ta beseda je istovetna z besedo „vmesen“ in se imenuje ta delec tako zato, ker je težji kot elektron in lažji kot prvotno poznani težji delec. Glavni razlog zani-

manja za mesone je v tem, da se splošno misli, da imajo važno vlogo pri združevanju atomskih jeder; zdaj že vemo, da zadošča bombardiranje katere koli vrste snovi z delci zelo visoke energije za pridobivanje mesonov.

To bombardiranje se lahko vrši s strojem v laboratoriju, kot je to storil profesor Lawrence v Kaliforniji; lahko se pa tudi izkoristi dejstvo, da prihajajo delci visoke energije stalno v zemeljsko atmosfero iz prostora zunaj nje v obliki kozmičnih izžarevanj, katerih trčenje z zračnimi atomi proizvaja mesone.

Na ta način so tudi dejansko mesone prvič odkrili. V Veliki Britaniji so prof. Powell in drugi fiziki bristolске univerze uporabili posebne fotografske plošče za beleženje pojavov, ki so v zvezi z mesoni, nastajajočimi na ta način v atmosferi; v Bristolu so vršili tozadevne poskuse skozi dve leti in zdaj lahko rečemo, da je slika teh dogodkov popol-

na. V Kaliforniji pa so z napravo prof. Lawrence proizvajali mesone v laboratoriju.

Pri poskusih v Bristolu je sodeloval s prof. Powellom dr. Occhialini, ki je preje delal v Cambridgeju. Powell in Occhialini sta izumila aparat, v katerem so iz kozmičnega izžarevanja napeljani delci sprožili zapirac fotografskega aparata, kadar so prehajali skozi napravo. To je zdaj običajna metoda, ki jo uporabljajo povsod, kjer proučujejo kozmična izžarevanja; letos je bila podeljena Nobelova nagrada za fiziko prof. Blackettu kot glavnemu izumitelju te metode.

Tudi leta 1947 je Nobelovo nagrado za fiziko dobila Velika Britanija in sicer sir Edward Appleton za svoje delo o širjenju radijskih valov. Appleton je bil profesor fizike v Cambridgeju, zdaj je namestnik kanclerja na Edinburški univerzi.

(Dalje prihodnjič)

Svinjska rdečica

Med vsemi boleznimi pri svinjah, ki so že v starih časih povzročale skoraj največje izgube pri svinjah, je svinjska rdečica. In kakor so se gospodinje že v prejšnjih časih najbolj bale te svinjske bolezni, tako so jo bojé še danes. Saj se je zgodilo in se dogaja še danes, da more ta bolezen v nekaj dneh popolnoma izprazniti svinjski hlev in uničiti najlepše nade na zadostno preskrbo mesa, slanine in masti za zimo.

Ta bolezen nastopa največkrat v poznih pomladnih mesecih, nevarna je še posebej v poletnih mesecih tja do jeseni. V poletnih mesecih pogine največ svinj za svinjsko rdečico.

Kako pa nastane ta bolezen, od kod pride, kakšni so njeni znaki in kako poteka?

Rdečico povzročajo posebne vrste bakterij, ki živijo večkrat v zemlji in pridejo s hrano v svinjsko telo.

Te bakterije živijo kot zajedalke v živalih, kjer povzročajo važne kemijske preosnove. Te bakterije spadajo v skupino gliv cepljivk. To so enostanična živa bitja, ki so tako majčkena, da so tudi pod drobnogledom težko vidna. Zato so jih tudi tako pozno spoznali in zato tudi tako dolgo niso vedeli primernega sredstva proti njim.

Bakterije se množijo z delitvijo. V ugodnih življenjskih prilikah se silno hitro množijo. Če pa primanjkuje hrane ali ostalih življenjskih pogojev, se pretvarjajo v trose, ki so odeti s trpežno mrenico. Taki trosi so potem silno odporni in ostajajo kaljivi mesece in leta. Trose in seveda tudi glivice raznašajo in prenašajo nato ljudje in živali na vse strani ter okužujejo s tem živali v hlevih, kjer še nikdar ni bilo bolezni te vrste.

Bakterije povzročajo v svinjskem telesu, če se pomnožé, kužno ali nalezljivo bolezen. Telesu jemljejo bakterije hranilne snovi, rušijo in pretvarjajo staničja in zastrupljajo telo s strupi, ki jih izločajo.

Rdečica se zlasti hitro razširja oziroma posebno često obolijo živali za to boleznijo po velikih naporih (n. pr. prevoz po železnici) in ob soparnih poletnih dneh. — Čas, ki poteče od takrat, ko so prišle bakterije v živalsko telo, pa do takrat, ko živali obolijo, je razmeroma zelo kratek, znaša namreč le 1 do 3 dni. Ta čas imenujemo inkubacijsko dobo.

Prvi znak rdečice je, da dobijo živali visoko temperaturo, preko 40,5 stopinj. Ako žival potipamo, čutimo, da je koža vroča, često je en uhelj topel, drugi pa popolnoma mrzel. Obbolele živali večinoma ležijo in ako jih prisilimo, da vstanejo, čutijo bolečine. Živali nimajo nikakega teka in ko jim prinesemo krmo v hlev, ne pridejo h koritu.

Obbolele živali imajo navadno pordele oči, navadno so tudi zaprte in blato gre le težko od njih.

Na koži obolelih živali se pojavijo rdečkaste lise in to predvsem za ušesi, nato pa se širijo vedno bolj in bolj, dokler ni končno celo telo pokrito z rdečimi lisami, ki se nato nekako prelijejo druga v drugo, da je koža po cellem telesu končno svetlo- do temno rdeče, včasih pa celo popolnoma temno-rdeče barve. Le redko se dogodi, da je toplota pri obolelih živalih zelo povišana, da so živali zmučene, da pa se ne pojavijo nikake lise po telesu, da je nasprotno koža bolj blede barve, kakor pa je pri zdravi živali. Takih slučajev obolenja po svinjski rdečici pa je izredno malo.

Ta potek bolezni, kakor smo ga tu opisali, je najbolj navaden, pa tudi najbolj nevaren. Včasih pa je potek bolezni lažji in manj nevaren.

Pri tem lažjem poteku bolezni se pojavijo pri oboleli živali na koži na hrbtu štirioglate, včasih pa tudi okrogle lise. Te so začetkoma svetlordeče, nato pa preidejo v temnordečo barvo.

Ko so se pojavile te štirioglate lise, se počutijo živali kmalu že boljše in kmalu začnejo že tudi žreti.

Večinoma pa je potek bolezni vedno tak, kakor je opisan pri nevarnejšem poteku bolezni in ako ne pride pravočasno pomoč, obolele živali po 1 do 3 dneh poginejo.

Važno je vedeti, kaj moramo storiti

takoj, ko opazimo, da so živali obbolele za svinjsko rdečico; važno pa je tudi vedeti, kaj moramo storiti, da živali obvarujemo pred to hudo svinjsko boleznijo.

Ako opazimo, da je žival obolela na tej bolezni, je važno, da ne odlašamo niti trenutka, ampak pošljemo takoj po živinozdravnika, ki bo vbrizgal živali pod kožo odgovarjajočo količino seruma. Ako se zgodi to pravočasno, ako splošno telesno stanje živali še ni pre-slabo in ako je zlasti srce obbolelo živali še dosti močno, more vbrizgano cepivo še razviti svojo zdravilno moč in obolela žival bo ozdravela.

Ako pridejo namreč bolezenske bakterije v zdravo telo, pridejo najpreje iz želodca v tanko črevo, od tod v kri in nato po cellem telesu. Telo samo se hoče proti bolezenskim klicam braniti. Zdrava kri se namreč upira razdejanju in izloča protistrupe. Od uspeha tega boja je odvisno ozdravljenje ali smrt živali. Ako izloča telo zadosti protistru-pov, obolela žival brez živinozdravniške pomoči ozdravi. Večinoma pa se to ne zgodi.

Zdravniška veda je izumila način pridobivanja protistrupev ali serumov, ki se vbrizgavajo zoper take bolezni v telo obolele živali.

Dokler pa ne pride živinozdravnik in ne vbrizga seruma oboleli živali, moramo oddeliti bolne živali od zdravih. Bolne živali imamo v hladnih, zračnih in senčnatih prostorih; skrbeti moramo tudi za zadostno steljo. Potek bolezni zavira in isto nekako olajšuje vbrizgavanje milnice v debelo črevo obolele živali. Drugače pa pustimo bolne živali čim bolj pri miru.

Ko pride živinozdravnik, se ravnajmo točno po njegovih navodilih. Ako se pokaže pri obolelih živalih kmalu po cepljenju izboljšanje splošnega stanja in dobivajo živali tek, jim dajemo začetkoma le lahko prebavljivo krmo. Zelo priporočljiva krma je v tem času zelena krma v malih količinah. Ta krma pa ne sme biti ostarela in že uvela ali mogoče celo ogreta; zato zeleno krmo

vedno v malih količinah nakosimo, da jo krmimo vedno svežo. Zelo priporočljivo je tudi, dajati kislo mleko, ki pa mora biti seveda popolnoma in ne samo na pol skisano.

Ako nam obolijo na rdečici samo nekatere živali in damo te cepiti, je neobhodno potrebno dati cepiti zaščitno tudi še zdrave živali.

Najboljša zaščita, najboljše varstvo proti rdečici je pravočasno zaščitno cepljenje vseh svinj.

Vsako leto, ako je le mogoče, še predno gredo živali na pašo ali v planino, cepi živinozdravnik vse živali v vsaki občini. Zato moremo reči, da je skoraj dolžnost vsakega svinjerejca, da prijavi občinskemu uradu ali pa neposredno živinozdravniku, da hoče dati cepiti zaščitno vse živali v svinjaku.

Živinozdravnik gre nato od kmetije do kmetije in cepi vse svinje. Tako se znatno poceni cepljenje in moremo skoraj z gotovostjo računati, da nam živali v poletni vročini ne bodo obbolele. Drugače bomo preko celega poletja v neprestanih skrbih, da nam bodo ravno sredi največjega poletnega dela obbolele svinje in izgube so neizogibne.

Ako živali ne damo cepiti pravočasno zaščitno, ker pač upamo, da živali ne bodo obbolele, se le izpostavljam o nevarnosti, da nam živali obolijo. Ako tudi nato pri event. obolesti s pravočasnim cepljenjem rešimo živali pogina, vendar so posledice bolezni večkrat hude. Živali so mnogo izgubile na teži, večkrat nato hirajo in večinoma je take živali le težko tako opitati kakor popolnoma zdrave živali. Zato nikakor ne odlagajmo zaščitnega cepljenja in se ne zanašajmo na to, da nam svinje pač ne bodo obbolele.

Kakor omenjeno, je pri nas bacil svinjske rdečice večkrat v zemlji in to ne samo v dolinah, ampak tudi v planinskih krajih in tudi na planinah. Tako so živali v vedni nevarnosti, da s krmo dobijo v telo tudi bacile in da obolijo. Razen tega ljudje nehoté prenašajo na obleki in na čevljih bacile bolezni in zato ne moremo nikdar biti gotovi, da v naš hlev tudi pri največji pažnji ne bi prišla ta nevarna svinjska bolezen.

Ing. L.—i.

Pašnina za leto 1949

Urad za cene pri deželni vladi je do-ločil nove najvišje postavke za pašnino (Weidezins) za leto 1949. Te nove postavke veljajo od 25. aprila 1949.

Vrsta živali	Kakovost pašnika		
	I	II	III
	v šilingih		
mlada živina do 1 leta	21	27	33
ml. živ. od 1 do 2 let	36	45	54
ml. živ. od 2 do 3 let	45	60	75
biki preko 1 leta	60	75	90
voli in telice preko 3 let	60	75	90
jalo ve in molzne krave	60	75	90
breje in molzne krave	75	93	112

žrebeta do 1 leta	45	60	75
konji od 1 do 2 let	90	120	150
konji od 2 do 3 let	135	165	195
konji preko 3 let	165	195	225
kobile z žrebeti	210	255	300
ovce z jagnjeti	10	13	16
koze s kozlički	10	13	16
ovni in kozli	10	13	16
ovce in koze	9	12	15
molzne ovce in koze	12	15	18
svinje do 1 leta	15	18	22
svinje preko 1 leta	30	37	45

Za vole preko starosti treh let in za vole, preko 450 kg težke, se računa pašnina kakor za breje in molzne krave.

Temelj gospodarstva in zagotovilo svobode

(POMEN ZADRUŽNIŠTVA)

V zadnjem času slišimo večkrat zlo-namerno razširjano mnenje, da v sedanjem času pač ni priporočljivo ustanavljati in pospeševati kmetijskega združništva, ker to ni nič drugega kakor priprava za boljševarstvo naše slovenske vasi. — Tako mišljenje prihaja predvsem seveda iz krogov, ki so bili vedno proti združništvu, ker pomeni pravo združništvo konec njihovih prevelikih dobičkov.

Ker pa v veliki meri tudi naši ljudje sami nimajo popolnoma pravih pojmovanja o zadrugah, ne sme biti nikdar odveč, če bi še toliko pisali in govorili o pravem združništvu in o njegovem velikem pomenu za velik del našega naroda v najbližji bodočnosti. Ko bo namreč prav gotovo v kratkem moralo prenehati takozvano „vezano“ ali prisilno gospodarstvo (t. j. razne nakaznice za živila), bo prav gotovo nastalo kmalu nato veliko vprašanje, kako in kam bodo prodajali kmetje svoje pridelke.

Bistvo pravega modernega kmetijskega združništva obstaja namreč v tem, da združuje gospodarsko slabe kmetovalce, jim nato v skupnosti daje močno gospodarsko oporo ter jih tako vsposablja, da ostanejo čim bolj neodvisni, gospodarsko močni in zato svobodni kmetje.

Zadruga postanejo tako najvažnejša in najmočnejša gospodarska opora vsake posamezne kmetije. Obenem pa so zadruga tudi najboljše sredstvo in zagotovilo, da v gospodarskem boju, ki prav gotovo pride, kmetje ne bodo omagali. V toliko so zadruga tudi proti kapitalističnemu gospodarskemu sistemu, ki uničuje ravno tako kakor boljševarstvo vsako samostojnost. Zadruga poizkušajo oba ta dva škodljiva sistema nadomestiti z socialno boljšim in pravičnejšim sistemom.

Ta socialni in pravični sistem, ki ga zagovarjajo zadruga, postavlja v ospredje vedno človeka, ko ga postavlja nad

privatni in tudi nad državni kapital; ta sistem, ki ga zagovarjajo zadruga, hoče človeku služiti, ne pa ga izrabljati, kot ga izrabljata privatnik ali država.

Že F. Raiffeisen, ta veliki učitelj pravega združništva, je postavil v pravila svojih kreditnih zadrug načelo, da ne sme biti glavni in edini namen teh zadrug dobiček, ampak morajo zadruga tudi in predvsem skrbeti za duševno in moralno, to je npravno dobro svojih članov.

Ako torej pri kmetijskem združništvu govorimo tudi o nekem socializmu, mislimo pri tem vedno na izrazito krščanski socializem, ki naj ne bi bil socializem fraze in besede, ampak socializem v dejanju. Vse to je pa tudi vzrok in iz tega si moremo razlagati, zakaj so bili pri Slovencih ravno duhovniki oni, ki so največ pripomogli do organizacije pravega združništva. Saj si na pr. tudi združništva na Koroškem v njegovem početku brez dela dr. Jan. Ev. Kreka ne moremo predstavljati.

In kaj pravi k temu načelu pravega združništva komunizem oziroma državno združništvo? Kdor bi mogel studirati ureditev kmetij v državnem združništvu oziroma v kolhozih, katerim tudi pri nas pojejo nekateri tako slavo, ta bi mogel ugotoviti, da so vse te ureditve zelo daleč od namena naših kmetijskih zadrug, ki hočejo ohraniti in zagotoviti trdno podlago svobodnemu in neodvisnemu kmečkemu stanu. Ako so v državah z državnim združništvom in kolhozno ureditvijo kmetijstva nekoč neodvisni in svobodni kmetje bili, teh danes ni več, postali so brezpravni kolhozni delavci, katerih vsa gospodarska neodvisnost obstaja v tem, da morejo nazvati kot svojo lastnino slabo oskrbovano stanovanjsko hišo, en hektar zemljišča in pa eno kravo.

S tem pa je tudi že ovržena trditev, da bi kmetijske zadruga, kakor jih mi hočemo, bile nekaka priprava na boljševarstvo naše vasi. Ker smo namreč prepričani, da je bodočnost naše domovine v zdravem in gospodarsko močnem kmečkem stanu in ker smo prepričani, da nam morejo k temu pripomoči samo zadruga, hočemo nekaj, kar je ravno nasprotno boljševarstvu naše vasi.

Ako opazujemo razvoj našega gospodarstva v zadnjih mesecih, moramo ugotoviti, da se oddaljuje gospodarstvo vedno bolj od strogo uravnavanega vojnega gospodarstva in se vrača vedno bolj k oni obliki gospodarstva, kakor smo ga poznali pred zadnjo svetovno vojno.

Ker smo ravno na tem, da zapustimo en način gospodarstva in se vrnemo k drugemu načinu, si oglejmo na kratko ta dva načina gospodarstva in pa kako vplivata ta dva gospodarska načina na kmetijstvo.

Bistveni znak vojnega gospodarstva je bilo dejstvo, da nikdo ni mogel in ni smel tako gospodariti, kakor bi hotel. Povsod so ga vezali razni predpisi, ki so jih izdajali državni uradi ali pa razne, po državi nadzorovane ustanove. Po teh navodilih in predpisih se je moral vsak ravnati, drugače so ga proglasili za saboterja, to pa je imelo spet izredno neljube posledice in stroge kazni. Vse gospodarske sile so bile usmerjene samo k enemu cilju: kako bi celotno gospodarstvo čim bolj služilo vojnemu namenu.

Pri tem je bil izločen takozvani „svobodni trg“, kjer se ravna o cene po starem naravnem zakonu o ponudbi blaga in povpraševanju po blagu. Vse cene so bile določene, določila pa jih je država, ki je izdajala tudi o prometu vsega blaga najraznovrstnejše uredbe. Posebne nadzorne oblasti so vestno pazile na to, da so se vsi ravnali točno po veljavnih določilih.

Pa še drugače je država tudi vplivala na gospodarsko življenje, ki ga je hotel popolnoma prilagoditi svojim gospodarsko-političnim namenom. Da se pri tem ni mnogo ozirala na vsakovrstne osebne potrebe, smo vsi sami skusili v zadnjih letih.

V skladu s takim načinom gospodarstva so bile tudi določene stalne najvišje (maksimalne) cene za vse vrste kmetijskih pridelkov in odjem teh pridelkov je bil več kot zagotovljen. Pač pa je bila vsled tega zelo omejena osebna svoboda, kmet je moral vpoštevati razne naredbe o tem, kaj in koliko mo-(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 5. strani.)

ra predvsem pridelati, pa tudi o tem, koliko in komu sme in mora te pridelke oddati.

Četudi je to „uravnano gospodarstvo“ prineslo kmetijstvu nekatere gospodarske ugodnosti, vendar je postalo sčasoma tako gospodarstvo za kmeta veliko breme. Zato je tudi razumljivo, da si danes vsak kmet želi spet nazaj onih časov, ko je mogel delati na svojem posestvu, kar je on sam hotel in je gospodaril po svoji najboljši preudarnosti.

Sicer popolnoma svobodnega gospodarstva, ko bi mogel res vsak delati, kar bi se mu poljubilo, danes ni. Tudi zasebna (privatna) lastnina je namreč toliko omejena, da se ne bi izrabljala v škodo splošnosti; zato mora tudi kmet uporabljati svojo zasebno lastnino vedno tako, da to ne škoduje splošnosti.

Pri „svobodnem gospodarstvu“ prepuusti država gospodarsko življenje nekako samemu sebi. Vsak more pridelovati in proizvajati, kar hoče in kolikor hoče; osebni podjetnosti niso postavljene meje. Cene pri tem ne določa država ali kaka državna ustanova, cene nastajajo po zakonu o ponudbi in povpraševanju. Bistveni znak tega gospodarstva je tudi v tem, da daje nekak zagon gospodarstvu želja posameznika po dobičku in pa medsebojna konkurenca. Konkurenca ali medsebojno tekmovanje pa je pojav, ki ga moremo opazovati danes že pri prometu z vsem onim blagom, ki ni več podvrženo državnemu gospodarstvu; ta pojav zdravega tekmovanja vodi nato navadno do znižanja cen.

Ta oblika gospodarstva vpliva ugodno na gospodarsko proizvodnjo, prinaša pa tudi veliko nevarnost, ki tiči ravno v medsebojnem tekmovanju. Spominimo se samo na dobo med obema svetovnjima vojnama in dobili bomo precej jasno sliko gospodarskega stanja, kateremu se sedaj prav gotovo bližamo. Velika konkurenca doma in v inozemstvu je vplivala na razvoj cen za naše kmetijske pridelke. Kmetijskih pridelkov je bilo na svetovnem trgu preveč in kmet je mogel večkrat prodati svoje pridelke le, ako jih je prodajal pod ceno pridelovalnih stroškov. Posledica tega je bila zadolževanje kmeta, kar je vodilo včasih celo do tega, da je moral kmet prodati svojo domačijo. Tak način svobodnega gospodarstva je torej povzročil gospodarsko krizo.

Poleg drugih stanov je predvsem kmet živa korenina našega naroda in je zato tako važno, da kmečki stan ostane ohranjen in da je njegov obstoj zagotovljen. Tudi načelo „svobodnega gospodarstva“ ne sme voditi tako daleč, da bi bil kmet v svojem obstoju ogrožen.

Posamezni kmet pa je seveda gospodarsko preslaboten, da bi mogel vplivati znatno na trg in na cene na trgu. Ako pa se večje število kmetov združi in postopajo nato po enotnih smernicah, morejo doseči in si zagotoviti velike gospodarske ugodnosti za vse skupaj in za vsakega posameznika. Samo tako, da se posamezniki podredijo skupnosti in da s tem sami prostovoljno pustijo nekaj na svoji gospodarski samostojnosti, bodo mogli pripomoči kmetje sami do razmer, ki jim bodo zagotovile gospodarski obstoj.

Ako se kmetje prostovoljno združijo v večje gospodarske enote, bodo mogli vplivati na pravičen razvoj cen in bodo izločili konkurenco predvsem v lastnem stanu in v lastni deželi.

Organizacija tega gospodarskega združenja posameznih kmetov, ki sami gospodarsko skoraj nič ne zmorejo in skoraj nič ne pomenijo, je pa ravno druga. Zato pa bodo imele kmetijske zadruge v bodočnosti pri „svobodnem gospodarstvu“ za naše kmetijstvo tako velik pomen. Le s pomočjo zadrug bo mogel kmet premagati gospodarsko krizo, ki skoraj gotovo pride. Le s pomočjo zadrug bo mogel kmet dobiti za svoje kmetijske proizvode primerne cene.

Dosedanji ameriški posebni opolnomočenec za avstrijsko državno pogodbo, Samuel Reber, je bil imenovan za poslaniškega svetnika v Rimu.

Rumunska vlada je prevzela od informacijskega ministrstva nadzorstvo nad tiskom in radijem. Informacijsko ministrstvo se bo ukvarjalo v bodoče samo še z umetnostnimi vprašanji.

Izpod domače lipe

Cankar v celovškem gledališču

18. maja so vprizorili na odru celovškega mestnega gledališča v nemščini Cankarjevo farso (glumo, burko) „Pohujšanje v dolini šentflorijanski“. Ob tej priliki pride človeku nehote na misel, kako dolgo je trajalo, da je prepoznala ena najpomembnejših slovenskih umetnin kratko pot na Koroško iz Ljubljane, kjer je bilo delo prvič vprizorjeno že kratko po prvi svetovni vojni, pred četrto stoletjem. Dalje je značilno dejstvo, da se Cankarjeva družba, Cankarjev milje (okolje) malomeščanstva, počuti v teh krajih tukaj popolnoma doma, verjetno bolj doma, kakor pa bi se počutili danes, v spremenjenih pogojih razmerah, v dolini šentflorijanski sami... Sodeč po teh vtisih se je verjetno razširjala ta dolina tudi nad koroškimi kraji.

Malomeščanski značaji so na odru zaživeli s pristnostjo, s prepričevalnostjo, da bi jo bilo težko prekositi. So pač osebe, ki jih igralci srečujejo vsak dan, ob vsakem koraku, lahko si jih vzamejo za predmet svojega proučevanja, za vzgled svoje igre.

Drugače pa je s Petrom in Jacinto: to sta dve izredni, cankarjevski pojavi. Kdor ju pozna iz Cankarjevega dela, je videl, da ju celovski igralci niso popolnoma doumeli, niso podali njune prave narave. Vsa predstava je bila kakor sladak, sočen sad, brez trdega, bistvenega jedra.

Izredno gladko in lepo je zvenel prevod v nemščini, kar je gotovo v prvi vrsti pripomoglo do tega, da smo po tolikih letih dobili na celovškem odru slovensko umetnino.

KORTE

Gostilničar Oton Močnik iz Vetrinja pri Celovcu je prevažal s traktorjem in priklopnim vozom dne 16. maja les iz Kort v Železno Kaplo. Malodane je že srečno pripeljal les iz Korške tesni, ko se je nekoliko pred mostom preko Korškega potoka skoraj zgodila velika nesreča. Na levem prednjem kolesu je počila pnevmatika in traktor je z vsem bremenom zdrčal šest metrov globoko preko nasipa v hudournik. Močniku se je posrečilo, da je še v poslednjem trenutku odskočil s traktorja in si je s tem rešil najbrž življenje ali se vsaj obvaroval večjih telesnih poškodb.

PODKLOŠTER

V nedeljo, dne 15. V. t. l. so nas obiskali italijanski časnikarji v spremstvu šmohorskega okrajnega glavarja in šolskega nadzornika g. Nagla. Ti časnikarji so obiskali Koroško z namenom, da bi v italijanskem časopisju pokazali lepoto Koroške ter s tem zbudili zanimanje za naše letovišarske kraje. Popoldne so prispeli v Podklošter. Tu sta jih v okusno okrašenih šolski dvorani pozdravila in jim želela dobrodošlico župan Podkloštra ter nadučitelj g. Lepušić, ki je v pozdravnem govoru poudarjal potrebo prijateljskih odnosov med Korošci in Italijani, zlasti v gospodarskem oziru.

Precej številni tukajšnji pevski zbor je zapel nekaj koroških narodnih in drugih pesmi.

Italijanskim gostom, ki so vajeni svojega melodioznega petja, so bile koroške pesmi nekaj novega. Bili so zadovoljni, ker so imeli nekateri prvokrat priliko slišati pesem severnih narodov.

Pričakovati bi bilo, da bi omenjeni pevski zbor počastil inozemske goste tudi s kako njihovo narodno pesmijo. To pa radi tega, ker je to ob takih prilikah povsod običajno. To gotovo tudi ne bi bilo pretežko za ta, že nekaj let obstoječi pevski zbor.

Različnost ugaja. Mar ne bi bilo umestno in prijetno gostom, če bi bili počaščeni tudi s kakimi slovenskimi koroškimi narodnimi pesmimi, ki so povsod tudi v inozemstvu znane in priljubljene? To pa zlasti zaradi tega, ker so ti gosti obiskali tudi kraje Koroške, kjer prebivajo Slovenci. Tako sodelovanje bi koristilo tudi za večjo in toliko od vseh zaželeno prijateljsko sožitje.

Za izkazano vljudnost so se gostje

zahvalili in upamo, da bodo v svojem časopisju delovali na to, kar je bil namen njihovega prihoda na Koroško: prijateljsko sodelovanje med narodi.

LOČE

V počastitev spomina materinskega dne nas je v nedeljo, 15. maja naše učitelstvo presenetilo s pestro šolsko prireditvijo, ki je zelo dobro uspela. Vodja šole g. ravnatelj Aichholzer je otvoril prireditev, pozdravil goste in domačine, zahvalil se jim je za obilno udeležbo ter jim želel užitka in razvedrila. Pušnikova zelo obsežna gledališka dvorana je bila nabito polna malih in velikih gledalcev od blizu in daleč. Na sporedu so bile pesmi, deklamacije, dvogovori in igrokazi v obeh deželnih jezikih. Prireditev je spremljala in v veliki meri poživila domača agilna godba „Baško jezero“. Naši mali igralci so bili v glavnem kos svojim vlogam, nekateri pa so se izkazali že kar za male mojstre na odru. Prireditev bi bila menda še kar uspešna, če se ne bi vršila v senci naše še vedno na posledicah vojne trpeče razsvetljave. Vsi znamo ceniti trud in požrtvovalnost take prireditve, zelo bi pa želeli, da bi se večkrat vršila kaka slična šolska predstava v naši fari.

Kadar se pri nas ženi kak trdovraten samec, tedaj ga po naši stari navedi malo bolj „pokronamo“ kakor sicer. Ponekod se obhaja ženitovanje tudi po več dni. Mi smo v splošnem bolj skromni in opravimo vse v enem dnevu; malo bolj „pohilamo“ in tako pridemo tudi na svoj račun. Ob sladki kapljici smo kaj kmalu židane volje. Šele proti jutru jo mahujemo „hortej“ proti domu in v posteljo na „vrhu“.

BRDO OB BAŠKEM JEZERU

Sredi maja je dobil hotel Aschgan ob jezeru novo kopališče. Dolga vrsta lepih, belo pleskanih kabin, skakalnica, balkon in sončne kopeli, to vse bo zelo verjetno privabilo veliko število gostov na to, pokrajinsko gotovo najlepše koroško jezero. Ker pa od povečanega tujškega prometa nimajo koristi le posamezniki, bi bilo pričakovati, da bo tudi državna uprava skrbela za povečanje tujškega prometa. Zato naj bi cestna uprava skrbela za izboljšanje cest ne le ob severni obali jezera, ampak tudi na južni strani jezera, katera je sedaj ob malo večjem prometu zavita v goste oblake prahu. Treba bi bilo urediti le malo preko 1 km dolžine ceste in rešeni bi bili nadležnega prahu. Ko bodo začeli prihajati k nam tujci, bodo takoj na železniški postaji ob Baškem jezeru neugodno presenečeni, ker ta postaja pač ni tako opremljena, kot bi to bilo potrebno za tujski promet. Zdi se nam, da bi bila naloga železniške uprave v Beljaku, da se malo bolj pobriga tudi za izboljšanje železniških naprav v našem delu dežele (n. pr. ureditev higijskih naprav na žel. postaji Baško jezero-kopališče).

VRBA

Župnija, h kateri spada Vrba, je pol ure za letoviščem na prijaznem hribu; to je vas Dvor (n. Kranzhofen). Tu na Dvoru so kmetje in njihova polja. Spodaj ob lepem jezeru pa so gradili vilo za vilo in se je razvijal tujski promet. Kmalu je tukaj nastalo pravo mesto, kjer je promet v dobi, ko prihajajo tujci, kar nadvse živahen.

Pokrajina je tu res zelo lepa. Ko se je sloveči pisatelj Langbehn tu pred petdesetimi leti dalje časa mudil, je v svojo knjigo „Der Rembrandtsche“ zapisal, da je ta pokrajina ena najlepših na svetu.

V tako živahnem prometu je bilo treba poskrbeti za božjo službo. Najprej so postavili lepo kapelico v Vrbi sami. Toda jezik bogoslužja v kapelici je bil nemški in ob nemški božji službi se je zapostavljala stara župnijska cerkev in

Listnica uredništva: Prosimo onega cenj. bralca našega lista, ki je prosil za sporočilo naslova za nek oglas v št. 16 in biva na področju pošte Einöde pri Beljaku, naj nam bolj točno oziroma razločno napiše oz. sporoči svoje ime in priimek ter vas.

slovensko ljudstvo. Skof Adam in sedanjí mladi župnik g. Kaleja sta uvidela, da je treba Vrbi dati dostojno cerkev. Tujci so v ta namen darovali in vlada je podpirala načrt za zgradbo cerkve, ki je bila nato pred petimi leti posvečena.

Zdaj je stala v Vrbi cerkev brez župnišča, ki je bilo v stari vasi Dvor. G. Kaleja je mislil, da bo mogoče k novi cerkvi postaviti še župnišče, toda ugodna doba je minula in zdaj ni mogoče več spraviti skupaj potrebnih sredstev. V tej zadregi je pobožna gospa, priletna vdova, ki ji Bog ni dal otrok, ponudila g. župniku polovico svojega zemljišča in hišo ob bregu jezera. Kakor skoraj vsaka dobra reč, je tudi ta načrt naletel na težkoče, ki pa menda ne bodo nepremagljive.

Za Slovence je zadeva posebnega pomena: ljudstvo na Dvoru je še danes strnjeno slovensko in zdaj bo menda mogoče, da se uredi v Vrbi samostojna župnija. Tako bi Dvorjani dobili gospoda, ki bo njihov župnik in se ne bo pomenčevalo v tolikem obsegu kakor doslej. Ta lepi načrt je mogoče izvesti sedaj, ko gospa Hercele ponuja sredstva za zgradbo župnišča v Vrbi. Skrb Slovencev pa naj bo nato, da potem Dvor dobi slovenskega župnika.

VETRINJ

V sredo, dne 18. maja je nenadoma izbruhnil požar v Stražicah št. 18 v stanovanjski hiši, ki je last Marije Kašnik. Ni še ugotovljeno, kako je ogenj nastal. Požar je popolnoma uničil hišo, zgorelo je tudi vse pohištvo in škoda znaša približno 45.000 šilingov.

RUDA IN OKOLICA

Sprejmite tudi iz našega kraja nekaj novic za „Kroniko“, ki je v našem kraju precej razširjena.

Pojdimo najprej pogledat cerkev: pred dvema letoma je bila zares lepo prenovljena, da so farani res tudi lahko ponosni nanjo. So pa bili vsi farani tudi zelo požrtvovalni, drugače bi bilo tudi nemogoče poravnati velike izdatke.

Vsi se še spominjamo nesrečnega požara v lanskem letu, ki je štirim posetnikom uničil skoraj vse, ostalo jim je le to, kar so imeli na sebi. Večinoma pa imajo že spet poslopja pozidana, le eden, ki pa je bil tudi najhuje prizadet, poslopja pa nima vsega gotovega. — Ko smo se spominjali lanskeletne nesreče, smo letos na dan sv. Florijana toliko bolj iskreno prosili: Nesreče ognja obvaruj nas!

Ne samo pogorelci, tudi drugi na vasi zidajo in popravljajo ter dopolnjujejo ter olepšavajo svoje domove in gospodarska poslopja: trgovec Rader si je postavil nov velik hlev, in skedenj, Lobnik je povišal svoj dom za eno nadstropje, Rošar pa si je uredil velike, po modernih načelih zgrajene svinjake, v katerih bo prostora za 100 živali.

Še druge zanimivosti ima Ruda. Vseh dobrih stvari so tri in tudi tri gostilne ima Ruda: ena bolj zunaj vasi, tu čuješ večinoma slovensko govorico, dve sta bolj na vasi, v teh pa ni tako zaželeno slovenska govorica.

Brez trgovin bi bilo neprijetno na Rudi, predaleč bi bilo treba hoditi po raznovrstno blago. Zato so tudi tri trgovine na Rudi. V teh dobijo kupci najraznovrstnejše blago. Če bi naredili prodajalci ali še boljše lastniki trgovin malo statistike, bi bili takoj na jasnem, da kupujejo pri njih skoraj izključno Slovenci, v trgovinah pa se govori skoraj izključno nemški. Drugače je po širšem svetu navada, da se prodajalec ravna po kupcu, na Rudi, pa tudi najbrž še kje drugje na Koroškem, imajo o tem čisto drugačne nazore. Sicer pa slišimo, da bo tudi na Rudi kmalu odprta trgovina, ki bo vpoštevala omejenja načela trgovanja.

Ako ima Ruda gostilne in trgovine, bi bilo nepravilno, če ne bi bilo tu tudi raznovrstnih obrtnikov: mlinarji, žaglarji, kovači, kolarji, čevljarji in krojači skrbijo za nas, pred lakoto pa nas varujeta mesar in pek. Včasih je seveda naša denarnica malo v zadregi, ko bi morala poravnati skrbno sestavljene račune; upajmo pa, da bomo tudi te težkoče prebrodili.

Brez oblastev danes ni svetá, tega se dobro zavedamo tudi na Rudi in zato imamo tu občinski urad s stanovskim (Nadaljevanje na 7. strani.)

(Nadaljevanje s 5. strani.)

uradom, brez katerega ne moreš biti veljavno rojen in poročen in brez katerega tudi umreti skoraj ne moreš. Za izobrazbo naših malčkov skrbi večerazredna šola, orožniki pa skrbijo noč in dan za našo varnost.

Še naprej pogledajmo, proti Šmartnu, tam je tudi jako čedna cerkvice, podružnica Rude. Tu imajo v mesecu maju vsak dan dobro obiskano majniško pobožnost. Okoli cerkvice so lepi kmečki domovi, znak precejšnjega blagostanja v tem okolišu.

Še malo bolj oddaljen od Rude proti severu ob glavni cesti v Gradec je Grebinj. Prišel sem v trgovino, skoraj sem se začudil, ko sem tam čul več slovenske govornice kot na Rudi. O Grebinju in grebinski okolici pa drugič kaj več. Do tedaj pa z Bogom! Vaš Jan Podlisne.

„PLIBERK v denarnih skrbih“

Tako je naslovljen članek, ki ga je pred nedolгим časom objavil celovski dnevnik. Sicer navadno v časopisih pišejo stvari, ki še niso znane, v denarnih skrbih smo pa vsi. V skrbih za denar je vlada na Dunaju, ki ima stroje, da lahko denar tiska, v skrbih za denar je zadnji bajtar v planinah, od katerega se zahtevajo denarna plačila.

Mesto Pliberk pa ima le svoje posebne skrbi, in ko je prišel na obisk veliki gospod, sam zunanji minister dr. Gruber, so hoteli župani Pliberka in okolice izrabiti izredno priložnost, da povedo dr. Gruberju na uho, prav tiho, svoje skrbi, kakor se ubogi grešnik spove svojih grehov. Rekli so: Okolica nima nobene industrije, vsled tega propadajo kmečke občine Pliberk, Bistrica, Libuče itd. Propadanje se more ustaviti samo z vladno subvencijo, ki bi jo bilo treba takoj dovoliti.

Okolica šteje 8000 ljudi, pa je 100 ljudi brez dela. Treba bi bilo graditi šole in vodovode, ko celo Pliberk za svojih 1400 ljudi nima dobre pitne vode. Občinske blagajne pa so prazne in delo na stavbah so morali po vrsti ukiniti. Položaj je za dalje časa neznosen in potrebuje nujne pomoči od vlade.

Čudimo se, da so se upali zastopniki Pliberka in okolice priti v javnost s takšnim poročilom. Več ljudi in tudi mnogo občin ima prazne blagajne, ali tega ne povedo vsakomur in tudi tega ne dajo kar v časnike. Da okraj nima industrije, morda ni nobena nesreča. Kmečke občine za svoje ljudi lažje poskrbijo kakor občine, kjer se dvigajo poleg cerkve visoki tovarniški dimniki. Kmečke občine se ne pehajo za tovarno, za tisto se peha le posamezni, premožnejši podjetnik, ki sicer plačuje davke, ali zato vali socialna bremena na občino.

Pred leti je imel Pliberk nekaj industrije v Lipici. Industrija pa je prišla v

krizo in tedaj bi morala poseči vmes država in podjetje držati.

Pred par leti so našli v Peci premog. Začeli so z rudnikom, pa so obrat čez par let ustavili, ker podjetje tehnično ni bilo pravilno urejeno. Rudnik ni zlata jama, ki se ne izčrpa. Treba je vtakniti vanj denarja in treba paziti tudi v rudniku, da se ne razmetava denar. Zakaj se občine niso zavzele za tisti rudnik, ki ga posameznik ni mogel vzdrževati?

Če zdaj v Pliberku na 8000 duš ne dela samo 100 ljudi, to število ni ravno tako veliko, da ne bi mogli vsi dobiti zaposlitve, če bi hoteli delati.

Pliberčani navajajo svoje potrebe izrecno:

Treba graditi šole. Kje? V Pliberku menda ne. Tam stoji ob Kolodvorski cesti nova glavna šola. Ko bi bili ljudje, ki so pred nami gospodarili, gradili manjše šole po kmetih mestu palače v Pliberku, bi se bilo ljudstvu bržkone bolje ustreglo.

Trenutno na večje gradbe menda ni mogoče niti misliti. Država bo neizogibno naložila tudi na kmete težko davčno breme, da bo mogoče vzdržati finančno ravnotežje.

Dejstvo je, da Pliberk nima vodovoda in nima pitne vode. Pred 40-imi leti so napravili vodovod iz Libi-hriba, ali vrelec je bil takoj iz početka vse pre slab. Zadosti vode bi bilo v Bistrici pod Peco, kjer vre mogočen potok najboljša pitne vode. Zakaj niso že davno tiste vode zajeli? Mesto preskrbe s pitno vodo so zgradili kopališče za letovišcarje, ki jih ni od nikoder. Zgradili so ga na najlepšem mestu zraven grajskih hlevov ob Kolodvorski cesti.

Morebiti se tudi Pliberk zanima preveč za politiko in premalo za gospodarstvo, odkar so mestno vodstvo vzeli v roke uradniki, ker so stari mestni gospodarji pomrli.

Mladi rod je nacistične zablode sko-

Nove cene za svinje

V zvezi z novim dogovorom o plačah in cenah so bile določene tudi nove cene za žive svinje. Te cene so za 1 kg žive teže:

I. kakovosti preko 91 kg	S 7.70
II. kakovosti od 70 do 90 kg	S 7.20
III. kakovosti do 70 kg	S 6.70
merjasi brez ozira na težo	S 6.20

Ako kupec ne prevzame svinj v hlevu kmeta, se povišajo cene zaradi dogona svinj na prevzemno mesto za 35 grošev po kilogramu žive teže.

Od označenih cen sme kupec odtegniti za prevozni izravnalni sklad po 5 grošev za kilogram žive teže.

Te cene so že v veljavi, četudi še niso določene cene za svinjsko meso za potrošnike; te cene bodo določene šele začetkom junija.

raj povsod sprejel z navdušenjem. Saj je v malem mestecu odpadlo od vere kar 40 ljudi, torej približno 10%, ki so se potem s pomočjo občine polastili stare mestne bolnice in v tamošnji kapeli je bila vpeljana protestantska božja služba.

To pa ni pravilna politika za Pliberčane. Zdrava politika je druga. Podlaga zdrave politike mora biti zdravo gospodarstvo. To razume kmet in razume to obrtnik; saj oba vesta, kako težko je danes mogoče denar zaslužiti in vesta tudi, kako se denar kmalu razmeče. Na to naj bi mislili današnji pliberški gospodje, ki so stopili na mesto starih mestnih gospodarjev.

ŠMIHEL NAD PLIBERKOM

Nandeta ni več... Kdo ni poznal tega postavnega moža, ob katerem se je vsak spomnil na lepo petje, po katerem je Šmihel kar slaven postal? Tri leta je bival med nami, pa si je s svojo prijaznostjo, skromnostjo in veselostjo srca vseh pridobil. Radi svojega nesebičnega dela in življenske izkušnosti in modrosti pa si je pridobil tako spoštovanje, kot ga je imel malokdo v Šmihelu. Ko je prišel semkaj, se je ves posvetil petju in je šmihelski cerkveni zbor dvignil do zavirljive višine, tako da so od vsepovsod prihajali v našo cerkev poslušat petje in niso mogli prehvaliti lepote, ubranosti in dovršenosti petja. Marsikatera solza je ob pesmi od ginjenosti pritekla. Res, bilo je tako, da so nekateri tožili, da še moliti ne morejo. Toda petje je tudi molitev, vsaj za Nandeta je bila in zato je smatral vse delo in trud za petje kot delo za čast božjo. Prav vsak dan je pel v cerkvi, pri vseh pogrebi, porokah, ob vsaki pobožnosti smo slišali njegov mogočni, doneči glas, njegova roka pa je vedno dirigirala, uravnala vse glasove v harmonično celoto. Zbral je z vseh koncev sveta preko 400 slovenskih cerkvenih pesmi, vse je sam prepisal in razmnožil in po temeljitih vajah pevce naučil. Poleg cerkvenih pa še veliko narodnih. Vse zastonj, pa vse z veseljem, ker ni delal za svojo čast, ampak za božjo in narodu v korist.

V sredo, 18. maja smo se poslovili od njega, ker gre v USA v Ameriko kjer ima veliko sorodnikov in rojakov, saj ej samo v Clevelandu, kamor od gre, 72.000 Slovencev. Slovo je pokazalo šele, kako priljubljen je bil in kaj je Šmihelu pomenil. Tako se nam je zdelo, kot da se naš dobri očka poslavlja. Nandetu še enkrat Bogplačaj za ves trud, za lepo slovensko pesem, za njegov možati krščanski zgled in želimo mu vsi Šmihelčani veliko blagoslova in sreče v novi domovini.

Ne vemo pa, kaj je tako omračilo

um našemu edinemu malemu zvonu: ali žalost, ker je dva dni preje naš pevovodja odšel, ali pa naveličanost, da mora sam, brez tovarišev, venomer zvoniti, ob veselih in žalostnih prilikah. V soboto zjutraj je namreč pokukal skozi lino, „skočil“ doli in se razletel na kosce, torej „samomor“. Zato ga še pokopati ne smemo. In sedaj je vse tiho, žalostno... A prav ta tišina glasno kriči vsem faranom: poskrbite za nove zvonove, vredne Šmihela! Vse podružnice imajo vsaj po en zvon, samo materina cerkev, farna, nobenega. Zvonik tako visok, mogočen, pa kot da nima srca, ko nima zvona.

Pokojni zvon je že od leta 1749 zvesto opravljal svojo službo. Dokler je imel tovariše, je samo smrt oznanjal in pogrebe spremljal. Sedaj pa je imel preveč dela, zato je „obupal“ in sam sebi smrt oznanil. Morda, in tako upamo, bo prav ta smrt začetek novega, še lepšega življenja...

DOB PRI PLIBERKU

Pred božičem je poročala „Koroška Kronika“, da je pogorela Ogradnikova hiša v Dobu. Lastnik se je mogel lotiti popravila le, ker so mu dobri bližnji in daljni sosedje obljubili pomoč. Zato pa se tudi Ogradnikova mati in oče najtopleje zahvaljujeta vsem dobrotnikom, ki so jima v nesreči pomagali. Še posebej se zahvaljujeta Božičevi materi, ki se je z nasvetom pa tudi z dejanjem pokazala res pravo dobrotnico v sili.

Sredi vasi so postavili fantje za praznik 1. maja veličasten mlaj. Ker pa je imel na vejah obešene le bele, ne pa tudi rdečih trakov, je stal ponosno sredi vasi le teden dni. Zjutraj 15. maja pa je stal na istem mestu mlaj, poln dvobarvnega okrasja; toda mlaj je bila le smrekova sušica. Fantje pa so bili le zadovoljni, prodali so oba mlaja.

Zadnje čase nam vsiljujejo strup proti podganam. To je neke vrste plačevanje novega davka, ki pa nam ne koristi mnogo ali pa prav nič. Mogoče je tako preganjanje miši in podgan primerno za večja naselja in za mesta, ne pa za popolnoma kmečka naselja. Tu bodo že mačke napravile to delo in sicer bolj temeljito kot pa strup, ki nam ga vsiljujejo. Nam pa ta strup ne uničuje samo miši in podgan, ampak tudi mačke, kure in peteline.

Pač pa bi predlagali nekaj drugega: Uvedlo naj bi se organizirano in obvezno zatiranje in uničevanje sadnih škodljivcev. Z modernimi škroplilnicami izvedeno škropljenje bi največ pripomoglo k dobrim sadnim letinam. Nihče se ne bi protivil, ako bi bilo nato seveda uvedeno tudi obvezno plačevanje prispevkov za obvezno zatiranje sadnih škodljivcev.

KLEMEN HABJAN:

JERČEVI GALJOTI

(Izviren roman)

9.

„Galjoti tudi smo. Česar se lotimo, tudi izpeljemo.“

Aleš in Lojze sta pokazala zobe.

Prvo preizkušnjo z naraslo vodo so prestali. Zdaj spet mirno teče po strugi in pomladansko sonce se ogleduje v Bistrici kakor v zrcalu.

Jerčeva kolesa klopočejo, da se trese ves mlin.

Sebenaka je zima precej stisnila. Največ zavoljo Jerča. Ko je videl borbno Jerčev z naraslo vodo, se mu je telo zvililo kakor v krču.

Voda bo močnejša od Jerčev.

Videl je divje spenjeno vodo, ki je butala izza ovinka in se zaganjala proti Jerčevi strani. Od daleč so bili videli valovi kakor z ilovnatim prahom pokrita konjenica. Ob skalah v strugi se je dvigala in padala in hrumeč drvila s seboj, kar je pobrala po poti.

Jerčevi so stali s kavli ob bregu in odrivali naplavine.

Sebenak je še ponoči prisluškoval, če se morda ne bo oglasil Jerčev krik.

Nič ni bilo slišati.

Potlej je voda pričela upadati. Sebenakovo upanje je splahnelo.

Jerči so zmagali.

Ko so v nedeljo šli Jerči od maše, je stal Poderžaj med gruntarji.

Oči vseh so se obrnili za Jerči, ki so zavili na pokopališče.

„Jerčevi galjoti,“ je mignil Poderžaj z glavo.

Nihče se ni zasmel.

Odkar so se Jerči borili z vodo, se jih gruntarji skoraj boji.

V Podbrezjah je dela, da moški zvečer kar opletajo. Za ženske se je odprla pletev, da prsti bolijo. Pri Jerču je garanje, da se Bog usmili. Jerčevka, Marjeta in Polona vse so v prosu. Od jutra do večera.

Kaj boš brez kaše. Posebno zdaj, ko so stope pri hiši. Aleš je kar rad v mlinu, čeprav ga včasih zgrabi, da bi prijel na polju. Toda Jerč ne pusti. Naj se še Lojze vsega nauči.

Oni dan je bil Aleš pri Poderžaju. Nazaj grede se je obrnil kar čez Obranco. Nekaj bliže je kakor po cesti. Na Obranci ima Uleš nekaj njiv. Ena je bila včasih Jerčeva. In zavoljo te njive je Aleš vselej rad bruhal čez Obranco.

Letos imajo Uleševi na tej njivi prosu. Aleš na tistem upa, da brez plevic ne bo. In če so plevice, Minca bo gotovo. Kakor se mu je od Poderžaja mudilo, tako se je na Obranci unesel.

Na Uleševi njivi plevejo.

Vse tri plevice so se hkrati dvignile in obstale.

„Bog daj srečo,“ je pozdravil Aleš.

„Bog jo daj,“ se mu zahvali Uleševa. Nerodno ji je zaradi dekle in zavoljo Jeretove, ki je v dnini. Dobro vesta, kako so si Uleševi in Jerčevi.

„Glejte, da bo do kresa opleto, sicer vam bo proso ušlo v hlače,“ vse tri podraži Aleš.

Saj bi najraje samo Minco, pa se boji zavoljo dekle in Jeretove. Babji jeziki bi znali hitro kaj uganiti, kar bi Minci ne bilo všeč.

„Kje si pa hodil?“ bolj iz zadrege kakor pa iz radovednosti vpraša Uleševa.

„Pri Poderžaju sem bil po opravkih. Domov grem pa vselej rad čez Obranco.“

Minca je zardela. Tudi dekla in Jeretova sta dvignili glavo.

Jeretova je očmi udarila po Minci, da se je še bolj zmedla. S prosečimi očmi je ošinila Aleša.

Aleš je videl, da je napak rekel. Mince ni mislil užaliti, posebno vpricho dekle ne. Toda besede ni mogel popraviti. Prav na dnu srca se je celo obrnila misel: Saj je Uleševa.

Pa jo je koj potlačil nazaj.

Minčine oči so ga bolele.

Preden je utonil za jelše, se je ozrl. Minca je spet plela naprej. Globoko sklonjena je bila podobna človeku, ki nekaj z obupom išče.

Srečanje z Mincem je Aleša spravilo v nemir. Prvič se mu je jasno razprla misel, da ga od Mince ne loči samo Uleševa bogatija, temveč sovraštvo rodov,

težka železna vrata s stotimi zapahi. Med Uleši in Jerči ni sprave.

Pomladne noči so polne fantovskega vriskanja. Pojo fantje iz Podtabora, pojo fantje iz Srednje in Dolenje vasi, spreli se petje po Bistrici in po Žejah.

Jerčev Aleš ne more spati. Kri Jerčev mu buta v sencah in udarja po sleherni misli, ki se hoče spočeti v srcu. Sila v krvi ima Vorenčev obraz in Vorenčeve roke. Trde, lopataste roke, ki meljejo misli kakor robati kamni. Brez usmiljenja in prizanašanja.

Kar je Uleševa, ne spada k Jerču. Minčine oči so žalostne. Alešu se zdi, da je Uleševa onstran Bistrice, ki spenjena in umazana drvi po svoji strugi. Vsi mostovi, vse brvi so podrte in Minca zaman steguje roke proti njemu.

Pomladne noči Aleša buri. Težka kri Jerčeva se pretaka po žilah, da boli.

Fantovsko petje ima Minčin obraz, mehak in lep. Nič ni Uleševa na Minci, kakor da je ponevedoma zašla v Globel in ostala pri Ulešu.

Alešu je žal, da je Minca Uleševa. Ko bi bila vsaj Ožbovčeva, čeprav je Ožbove gruntar. Še bi bilo upanje, drobno sicer kakor plamenček sveče, toda upanje bi bilo.

Toda Minca je Uleševa in Uleš je smet v Jerčevi krvi, smet, ki ustavlja Jerčevo kri.

Tega Jerči ne morejo pozabiti. Na njihovih žuljih se šopiri Uleš, po njihovem mlinu hodi, na njihovem dvorišču stoji. (Dalje prihodnjič)

Olinatne barve,

ki kljubujejo vsakemu vremenu;
najboljša sredstva za pleskanje
dobite pri

PETER DE CILLIA
TOVARNA BARV IN LAKOV

Feldkirchen - Koroška - Tel. 73

Pozor! Kmetje!

Vse praške za živino v
stari dobri kakovosti

dobite zopet v

Drogeriji Laber

Beljak - na Dravsk. moslu

NEDELJA, 29. maja:
7,15—7,35 Jutranja glasba in pregled
radijskega sporeda.

19,30—20,00 Slovenske narodne pesmi
s plošč.

PONEDELJEK, 30. maja:

7,15—7,30 Jutranja glasba.
16,00—16,15 Pouk slovenščine za nem-
ško govoreče.

17,10—17,15 Poročila.

TOREK, 31. maja:

7,15—7,30 Gospodarska ura in jutra-
nja glasba.

17,15—17,50 Poročila.

Spremenjen čas oddaj:

SREDA, 1. junija:

9,00—9,20 Ura za žene, jutranja glas-
ba, poročila.

ČETRTEK, 2. junija:

9,00—9,20 „Govori domači zdravnik“,
jutranja glasba, poročila.

14,30—15,00 Literarna ura.

PETEK, 3. junija:

9,00—9,20 Gospodarska ura, jutranja
glasba, poročila.

SOBOTA, 4. junija:

9,00—9,20 Pregled svetovnega tiska,
poročila.

NEDELJA, 5. junija:

7,15—7,35 Jutranja glasba.
13,30—14,00 Nastop učencev klasične
gimnazije iz Celovca.

Modna in galanterijska
veletrgovina

A. Sacher nasl.
CERNY

CELOVEC
NEUER PLATZ 8

ŽENSKÉ
MOŠKE
OTROŠKE obleke
v veliki izbiri pri

Walchee

CELOVEC, 10.-Oktober-Straße 7
Telefon 22-73

Lastna delavnica - Pristne narodne noše

Radio Schmidt

Prodaja - popravila
žarnice

Vaša strokovna trgovina

CELOVEC - Bahnhofstraße 22 - Telefon 29-48

BOTRI IN BOTRICE:

Za birmance je najlepše darilo, ki
ima vrednost! To je lepa knjiga!
Kupujte slovenske knjige, ki so iz-
šle v založbi „Koroške Kronike“:

Album Koroške . . . 14,-
Sin mrtvega . . . 3,-
Rot ja . . . 3,-
Križ na gori . . . 3,-
Cmoček poskoček . . . 3,-
Prekleta kri . . . 5,-

e kupite 1 Album in 2 knjigi skupaj, plačate
le 15,- S. Poštnino je treba p ačati posebej.

MALI OGLASI

Čedna Slovenka, 52-letna, ne brez pre-
moženja, išče prijeten dom. V pošte-
v pridejo moški od 50—70 let. Ponud-
be na „Kor. Kroniko“. 1084

Otvoritev zobotehnične prakse! Den-
tist Karl Machac, Borovlje,
Schulhausg. 8, ordinira od 1. junija
dnevno od 8.—12. in od 14.—18. ra-
zen ob nedeljah in praznikih. 1085

**Proti bolečinam na nogah,
proti kili!**

Vsem, ki potrebujejo mojega nasveta radi
upognjene ali ploščnate noge (Senk- oder
Plattfuß) ali potrebujejo pasove proti kili
(Bruch), trebušne pasove ali gumijaste noga-
vice, pomagam z nasvetom in ortopedičnimi
pripomočki sledeče dneve:

Šmohor, Gostil, Gasser, 31. V. od 10.-12. ure
Beljak, Tirol, Weinstube, 3. VI. od 9.-12. ure
Velikovec, Gostil, Krone, 8. VI. od 10.-12. ure
Pliherk, Gostil, Niemetz, 8. VI. od 14.-16. ure
Wolfsberg, Gost, Pfundner, 9. VI. od 10.-12. ure

FERDINAND SCHMIDL

strokovna izdelava ortopedskih pripomočkov
Celovec, Fleischbankgasse 8

Za dobro voljo

Pomota

„Kaj si naredil na roki, da imaš ob-
vezano?“

„Hotel sem z dlanjo ubiti muho na
steni.“

„No, in?“

„Bil je — žebelj!“

Preveč za majhno pamet

„Jutri je moj rojstni dan,“ pravi Ja-
kec učitelju.

„Moj tudi,“ reče učitelj.

Jakec ves presenečen: „Kako je pa to,
da ste toliko večji od mene?“

Delna dodelitev živil za 54. dodelitveno dobo

Upravičeni so prejeti:	Kruh		Testenina	Pš. zдроб	Meso		Umetna mast ali olje	Ostala mast			Rorine	Sladkor
Odrezki nakaznic:	400 g	1000 g	800 g	1200 g	100 g	200 g	600 g	300 g	500 g	700 g	500 g	1300 g
1 Navadni potrošniki nad 18 let	4	1 2, 15	3			8	5		18		9	6
2 Mladina od 12—18 let	4	1, 2, 15	3			8	5		18		9	6
3 Otroci od 6—12 let	4	1, 2, 15	3			8				27	9	6
4 Otroci od 3—6 let	4	1	3						18		9	6
5 Otroci do 3 let				25				26			9	6
6 Delni samooskrbovalci z ma- sлом nad 18 let	104	101 102 115	103			108					109	106
7 Mladina od 12—18 let	104	101 102 115	103			108					109	106
8 Otroci od 6—12 let	104	101 102 115	103			108					109	106
9 Otroci od 3—6 let	104	101	103								109	106
10 Otroci do 3 let				125							109	106
11 Delni samooskrbovalci z me- som in mastjo nad 18 let	204	201 202 215	203								209	206
12 Mladina od 12—18 let	204	201 202 215	203								209	206
13 Otroci od 6—12 let	204	201 202 215	203								209	206
14 Otroci od 3—6 let	204	201	203								209	206
15 Otroci do 3 let				225							209	206
16 Delni samooskrbovalci z me- som, maslom in mastjo	304	301 302 315	303								309	306
17 Mladina od 12—18 let	304	301 302 315	303								309	306
18 Otroci od 6—12 let	304	301 302 315	303								309	306
19 Otroci od 3—6 let	304	301	303								309	306
20 Otroci do 3 let				325							309	306
26 Krušna nakaznica za samoosk.		407 408 409										
28 Dodatna nakaznica za delavce	603					601						
	612					613						
	615											
	624											
29 Dodatna nakaznica za težke delavce		703 704 712				701						
		715 724				710						
						713						
						722						
30 Dodatna nakaznica za naj- težje delavce		803 804 815				801						
		819 820 831				813						
						817						
						829						
31 Nakaznica za noseče in do- ječe matere						901						
						902						

Nadalje še dobite:

400 gr sladkorja na odrezke 501 in 505;
100 gr masti na odrezke 702 S in 714 S;
120 gr masti na odrezke 802 Sst, 814 Sst, 818 Sst in 830 Sst;
200 gr masti na odrezke 903 M;
400 gr sladkorja na odrezke 904 M;
1300 gr sladkorja na odrezke 401 54. dodel. dobe živilske nakaznice popolnih samooskr-
bovalcev vseh starostnih dob;

600 gr stročnic na odrezke 605 A in 616 A;
850 gr stročnic na odrezke 706 S, 718 S, 806 Sst in 828 Sst;
400 gr suhih sliv na odrezke 10 E 10 Jgd, 10 K, 10 Klk; 110 E, 110 Jgd, 110 K, 110 Klk;
210 E, 210 Jgd, 210 K, 210 Klk; 310 E, 310 Jgd, 310 K, 310 Klk;
300 gr stročnic na odrezke 7 E, 7 Jgd, 7 K, 7 Klk; 107 E, 107 Jgd, 107 K, 107
Klk, 107 Klst; 207 E, 207 Jgd, 207 K, 207 Klk, 207 Klst; 307 E, 307 Jgd, 307 K,
307 Klk, 307 Klst.

Razdelitev jajc: Upravičenci dobe eno jajce na odrezke Cl na Koroškem veljavne karte za
razdelitev jajc. Čim bodo jajca prispela, bodo potrošnikom pri trgovcih na raz-
polago.

1400 gr krompirja na odrezke 607 A, 621 A, 707 S, 721 S, 807 Sst in 821 Sst; na odrezke
4, 104, 204 in 304, označene z E, Jgd, K in Klk, lahko kupite namesio 400 gr kruha
250 gr kavinega nadomeska.

Nadalje se bo oddajalo na s „54“ označene tedenske odrezke I—IV nakaznice za krompir
47—55 za osebe nad 3 leta skupno 5600 gr krompirja in na s „54“ označene tedenske
odrezke I—IV nakaznice za krompir 47—55 za otroke do treh let skupno 2800 gr
krompirja.

Na odrezke 25, 125, 225 in 325, označene s „Klst“ lahko kupite namesto 1200 gr pše-
ničnega zdroba 4 zavitke „Oma“ otročjega hranila ali 4 zavitke „Haase“ keksove
moke.

Na 18 malih krušnih odrezkov živil. nakaznic 54. dodelitvene dobe lahko kupite na 1000 gr
kruha (črnega kruha) 900 gr belega peciva ali 675 gr pšenične moke. Namesto teste-
nin bodo oddajali; trgovci tudi kosmiče, ješprenjček, koruzni zдроб, riž, nikakor pa
ne pšeničnega zdroba.

Opozarila radijskim poslušalcem

V zadnjem času se se poslušalci ce-
lovške radijske oddajne postaje pričeli
vedno bolj pritoževati zaradi močnih
motenj pri slovenskih radijskih odda-
jah in nas prosili, naj bi ukrenili kaj
proti temu.

Najprej bi hoteli razložiti vsem onim,
ki so nam pisali glede tega, pa tudi
onim, ki so mirno prenašali motnje, na
kakšen način je prišlo do močnejših
motenj.

Oddajna postaja v Gradcu oddaja za-
dnje tedne s povečano jakostjo, celov-
ška oddajna postaja pa je zaenkrat
ostala pri svoji stari jakosti. Na ta na-
čin je razumljivo, da posebno v Podju-
ni, a tudi še v Rožu graška oddajna po-
staja prevladuje nad celovško v sluča-
ju, da prinašata vsaka svoj lastni spo-
red. V obratnem slučaju, ko oddajata
obe postaji isti spored, motenj seveda
ni. Kakor znano, pa graška oddajna
postaja ne prenaša slovenskih oddaj iz
Celovca. Zato so bile motnje posebno
v zadnjem času tako močne.

Da bi se izognili temu in da bi omo-
gočili našim poslušalcem vsaj kolikor

toliko dober in čist sprejem sloven. od-
daj, smo morali iskati nove možnosti.
Edini izhod, ki nam je ostal, je bil ta,
da izpremenimo čas oddajanja in sicer
morajo biti oddaje iz Celovca ob takem
času, ko oddajna postaja v Gradcu ne
oddaja ali pa samo s polovično jakost-
jo. Na ta način smo prišli do novih ča-
sov sloven. oddaj, ki bodo stopili v ve-
ljavno 1. junija t. l. (v sredo). V priob-
čenem radijskem sporedu lahko razbe-
rete vse izpremembe.

Upamo, da bodo naši poslušalci z ra-
zumevanjem in končno tudi z veseljem
sprejeli te izpremembe, saj jim bo sedaj
na ta način omogočen jasej sprejem
slovenskih radijskih oddaj.

Če bodo še kje kakšne motnje, pro-
simo vse naše poslušalce, da nam spo-
roče čas, kraj in način motnje. Enako
bi tudi z veseljem pozdravili razne pre-
dloge glede izboljšanja sporeda — in
pošteno, dejstvom odgovarjajočo kriti-
ko našega sporeda. — Vse dopise po-
šiljajte na naslov: Slovenska radijska
sekcija, Celovec, Völkemarkter Ring
25/I-22.